

Primorski dnevnik

Poština plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 80 lir

TRST, nedelja, 4. aprila 1971

Leto XXVII. Št. 80 (7868)

Izjava SKGZ po Titovem obisku

Na svoji redni seji 2. aprila je glavni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze sprejel po obisku predsednika Socialistične federativne republike Jugoslavije Josipa Broza - Tita v republiki Italiji naslednjo izjavo:

Obisk predsednika Tita v Italiji je potekal v vzdušju vsesplošne naklonjenosti in priznanja državniku, ki je vodil dosledno politiko svobode narodov svoje države pred vojno in v vsem povojnem času ter je s svojo neutrudno dejavnostjo utrjeval mir, ki je danes osnovno jamstvo za obstoj človeštva. Njegovi neposredni stiki med obiskom so odpravili mnogo predsodkov, ki jih je daljna in polpretekla zgodovina naplavila v zavest ljudi.

Obisk predstavlja v odnosih med Jugošlavijo in Italijo logični zaključek dosedanje stopnje medsebojnih odnosov in izhodišče za novo obdobje še tesnejšega sodelovanja, poglobljenega medsebojnega zaupanja in odpravljanja razlik v stališčih, ki ločujejo obe deželi.

Skupno poročilo pravi, da so se razgovori med državniškimi nanašali na vprašanja, ki zadevajo mir na svetu in nadaljnje izboljšave odnosov med obema državama, pri čemer velja še posebej naglasiti izraženo željo po svobodni izmenjavi osebnosti in idej ter namene za okrepitev medsebojnega industrijskega in znanstvenega - tehničnega sodelovanja.

Pozornost je bila posvečena obsejnim prebivalstvu, zato da se mu zagotovijo boljše življenjske in delovne razmere, je bila potrjena skupna volja, da se okrepi obzirniki promet in omogoči hitrejši gospodarski razvoj obmejnih področij.

Zunanja ministra Moro in Tepavac sta že februarja letos v Benetkah izrazila pripravljenost obeh vlad zagotoviti vsem narodnostnim skupnostim brez razlike kar največjo zaščito. Ta dogovor je postal še bolj obvezujoč, s tem, da je bil potrjen na razgovorih, ki jih je imel predsednik Tito s predsednikom republike Saragatom in predsednikom vlade Colombom ter s tem, da je bil vezan na ugovoritev, da tudi liberalna politika do manjšin prispeva k prijateljskemu sodelovanju med obema državama.

SKGZ izraža zadovoljstvo, da je obisk potekal v takem vzdušju, da je prispeval k utrditvi miru, nadaljnemu zblizanju in večjemu sodelovanju med obema državama in da se obsejnim prebivalstvu odpirajo nove možnosti razvoja, za kar se je slovenska narodnostna skupnost v deželi Furlanije - Julijske Benečije vsa povojna leta zavzemala.

SKGZ izraža posebno zadoščenje, da je bila v takih okoliščinah izražena pripravljenost zaščiti manjšine.

Utemeljena je vera v prijateljsko sodelovanje med obema državama, in ravnanje z manjšinami je — kot piše v sporočilu — tudi eden izmed pogojev za to. Prav tako si ni moč zamisliti večjega obsejnega sodelovanja brez enakopravnosti manjšin. SKGZ zato pričakuje, da bodo Slovenci v Italiji v prihodnjih tednih in mesecih dobili trdno politično zagotovilo, da bo vlada pristopila k celovitemu razreševanju njihovih nacionalnih problemov.

SKGZ se s svojimi članicami obvezuje, da se bo še nadalje trudila utrjevati enotnost in skupnih nastopih, ki je učinkovito sredstvo, da bo čimprej prišlo do političnih obveznosti odgovornih državnikov in edina oblika, ki omogoča slovenski narodnostni manjšini sodelovanje o svoji bodočnosti.

Glavni odbor
Slovenske kulturno - gospodarske zveze

Otvoritev kongresa bivših političnih deportirancev v nacističnih taboriščih

PRVI DAN VI. VSEDRŽAVNEGA KONGRESA BIVŠIH DEPORTIRANCEV

Za strnjenost odporniških sil za mir in boljšo bodočnost

Navzočih 144 delegatov - Gostje iz Jugoslavije in Francije - Pozdravne brzojavke Saragata, Fanfanija, Pertinija, Colomba, Parrija in drugih osebnosti - Glavno poročilo sen. Caleffija

Prvi dan VI. vsedržavnega kongresa bivših političnih deportirancev v nacističnih taboriščih, ki se je začel včeraj zjutraj v mali dvorani Verdievega gledališča ob navzočnosti 144 delegatov iz vse Italije in številnih gostov in povabilencev, je izvenel v smislu gesla in programa, ki si ga je postavil, namreč v večkrat izraženi volji po pozitivni organizaciji in njene dejavnosti, po strnjenju odporniških in antifasističnih sil v borbi proti fašizmu in za mir, za svobodo ter za boljšo bodočnost. Večkrat je bila izražena zaskrbljenost zaradi prebivanja fašističnih sil, hkrati pa je bilo tudi večkrat poudarjeno, da so demokratične sile v Italiji danes tako močne, da skupnice fašistov ne predstavljajo neke konkretne nevarnosti, vendar pa da morajo biti vsi antifasisti budni, da se zoperstavijo nakanam tistih domačin in tujih finančnih in drugih sil, ki so za fašističnimi skupinami, ki zadnji dve leti vedno bolj predrzno dvigajo glave.

Preden je podal glavno poročilo o delu organizacije njen predsednik senator Piero Caleffi, je predsedujoči dr. Ernest Arbanas, predsednik tržaškega pokrajinskega odbora, prebral nekaj pozdrav-

nih brzojavk, med katerimi brzojavka predsednika republike Saragata, predsednika vlade Colomba, predsednika senata Fanfanija, predsednika poslanske zbornice Pertinija, ki izraža v svoji brzojavki bivšim deportirancem svojo solidarnost, ki ne izhaja le iz skupnih idealov odporniškega gibanja, pač pa tudi skupnih žrtev. Svoj pozdrav je poslal tudi Zveza združenih borcev iz Beograda, vtem ko je v svojem pozdravu kongresistom bliski poveljnik CLNAI in predsednik prve italijanske vlade po vojni Ferruccio Parri najprej ugotovil, da »prav gotovo je žalostno da 26 let po osvoboditvi moramo biti antifasistična borba prva točka našega programa in naša prva obveznost. Toda če smo z druge strani danes primorani govoriti o zarotah, moramo to ponovno življenje skvadrista smatrati za motiv nove odločilne bitke, nadaljnje borbe proti povezovalni reakcijskih sil. Vaš poziv bo zelo prepričljiv posebno za mlado, kajti vi ste tisti, ki ste ceno svobode najdražje plačali.

V imenu združenja italijanskih partizanov (ANPI) je poslal brzojavko 6. kongresu njen predsednik Arrigo Boldini, ki je v svojem pozdravu izrazil »prepričanje v nadaljnjo skupno borbo za iste ideale svobode in miru proti vrnitvi fašizma in reakcije«. Brzojavko je poslal kongresu tudi škof iz Creme msgr. Carlo Manziana, ki je med drugim sporočil naslednje: »Rad bi bil vsaj nekaj ur s tovariši, s katerimi sem delil isto usodo v koncentracijskih taboriščih. Brzojavko so poslali še senator Terracini, predsednik zveze vojnih invalidov De Curtis, podpredsednik dežele Furlanije - Julijske krajine Pellegri, predsedništvo belgijskega odporniškega gibanja. Kongresu so poslali svoje pozdrave Slovenska kulturno - gospodarska zve-

Sen. Caleffi

za, KPI, PSI, PSIUP, KD, PLI, SDI; nadalje so poslali pozdrave iz Komna in Ajdovščine.

Kongres je pozdravil član republiškega odbora Zveze borcev SR Slovenije Anton Kofol, ki je v imenu internirancev omejenih občin ter ostalih predelov Slovenije rekel: »Z veseljem smo sprejeli vabilo za to srečanje, na katerem obujamo spomine na težko prebujeno pot, pa tudi na tovarštvo, ki nas je v tistih časih družilo in povezovalo v nepozabno prijateljstvo. To prijateljstvo je danes še vedno navzoče in to je tudi velik prispevek za naše dobre odnose. Prepričani smo, da bomo prijateljske vezi še okrepili, da bomo s tem tudi interniranci prispevali svoj delež k prijateljstvu in sodelovanju med-

narodnih odnosih in s tem tudi k trajnemu miru v svetu.

Senator Albertini je spregovoril v imenu italijanske zveze bivših partizanov FIAP. Albertini je med drugim rekel, da če se danes, 26 let po zmagi nad fašizmom, se vedno govori o fašistični nevarnosti, so delo temu krivi tudi bivši borci. Nato je spregovoril o tem, kako je ne le neutemeljeno pač pa tudi krivično in neumno govoriti o dveh skrajnostih, namreč o kontestaciji na levi in o zarotništvu na desni, kajti če je kontestacija na levi le »posledica tega, da politični in vladni krogi doslej niso imeli dovolj poslušnosti za določene upravne težnje mladih, predstavlja desničarsko vrenje resnično nevarnost«. In na vprašanje nekaterih, če kje so sredstva za borbo proti tem neofasističnim izbruhom, je Albertini rekel, da je ta zakon iz 1952. leta, da ga je treba uveljavljati. V imenu francoskega odporniškega gibanja ter bivših političnih deportirancev je kongres pozdravil Louisje Alcan, ki je tudi ugotovil, da 26 let po vrnitvi v nacističnih taboriščih nasele delo v borbi proti fašizmu še ni končano.

Se in še je bilo pozdravov, čestitk in brzojavk, ki so prihajale iz vseh krajev Italije, kar dokazuje, da organizacija bivših deportirancev, ki pravzaprav šteje razmeroma malo članov, uživa med ljudmi tople simpatije in velik ugled.

To je v svojem govoru, v glavnem poročilu na kongresu ugotovil tudi senator Piero Caleffi, podpredsednik rimskega senata, ki je obirno govoril o dejavnosti organizacije od zadnjega kongresa do danes, o nekaterih uspehih in tudi o nekaterih neuspehih in razočaranjih.

Glede dejavnosti organizacije v

(Nadaljevanje na 10. strani)

STO LET GORIŠKE «SOČE»

Pred sto leti — 31. marca 1871 — je izšel v Gorici prvi štirinastredniški »Soča« kot glasilo »slovenskega političnega društva za obrambo narodnih pravic z istim imenom. List je od svojega začetka dalje skupaj s »Slovenskim narodom« v predlogaskem obdobju slovenskega političnega življenja predstavljal močno oporo mladostniški radikalni in liberalni ideologiji. »Soča« ni bil prvi politični list Slovencev na Goriškem, toda v deželi ob Soči je prvi prekinil s tradicionalnim »novičnim« časnikarstvom in šel lastno pot.

Na slovenskem etničnem prostoru poznamo nekega časnikarja in časopisov, ki se v današnji čas nosijo pobude in usmeritve preteklosti. Vez z minulostjo je skoraj povsem usodna na področju političnega periodičnega tiska, ki v največ primerih ni vzdržal tekme s časom. V nekaj nekih sto letih, odkar se je pojavil prvi politični tisk, je slovenski narod doživel, preživel in ustvaril vrsto sprememb ne le v pravno-političnih mejah, ko je izgubljal in pridobil svoj narodnostni prostor in si nato v

končni fazi zagotovil svojo državo, temveč tudi v družbeni strukturi, ko so revolucionarni posegi umaknili staro, zato da je dala prostor novemu in bodočnosti. Slovenski časniki so vesten in aktivni spremljevalci takega razvoja in sprememb. Tudi zato je povsem razumljivo, da nas danes le še redki slovenski listi vodijo po svoji retrospektivni poti k skoraj pozabljenim prednikom. Po obratni poti pa tudi ne moremo prisojiti nobenemu izmed naših listov, da so direktni potomci nekdanjih časnikov. In vendar je »Soča« prisotna tudi v današnjem času sicer svojiskem, ker daje tako malo pobud za analognost s preteklostjo, a je vendar še obremenjen z nezarešenimi vprašanji prav tako minulih dob. Obujanje zgodovine postane lahko našin čas, če pretrga organsko vez, ki združuje izkustva časa z akti vaskdanosti. Prav zato povezuje goriško »Sočo« z današnjo stvarnostjo, zavedajoč se, da njeno delo ni prenehalo takrat, ko jo je oblast zavrnila 29. januarja 1945. Po 44 letih uspešnega izhajanja »Soča« je v dobrih štirih desetletjih izhajanja postavila novo tistemu naprednemu slovenskemu tisku na Primorskem, ki je že v letih pred prvo svetovno vojno širil in poglobljal vsebinsko problematiko slovenskega narodnostnega vprašanja, se razvijal po legalnih in ilegalnih poteh med obema vojnoma, se porajal v ilegali partizanskih gozdov in po drugi svetovni vojni začel novo poglavje zgodovine Slovencev na Primorskem. Jubilej »Soče« nam zato nalaga ne le posvetilo pozornosti prizadevanjem prednikom, marveč tudi obratno: razmerami v katerih danes živimo.

Tvorci goriške »Soče« (dr. Lavrič, V. Dele, B. Klavžar itd.) je pobudilo dejstvo, da je prav tiskarna časnikarska beseda, eno izmed najmočnejših orodij političnega življenja naroda, tako v razmerah, ki krojijo notranje procese narodnostnega življenja, kot v pogledih zunanje afirmacije, v stikih z zunanjim svetom. V takem duhu je »Soča« pred sto leti začela svoj pot, v štirih desetletjih je doživela prenekanje spremembe izvirnih pobud. Že od začetka se je list zavzemal za svobodno miselnost slovenske politike na Goriškem, osnovno gibalno mu je bila »obramba narodnih pravic« in v ta izhodiščni temelj je vžidal miselnost mladoslovenskega kroga. Zato je bil list močan pobornik »zedinjene Slovenije«, zato je na Primorskem širil misel o »jugoslovanski

Branko Marušič

Gromikov govor na kongresu KP SZ

«L'Unità» polemizira s tajnikom KPČ Husakom

MOSKVA, 3. — Na 24. kongresu komunistične partije Sovjetske zveze v Moskvi se nadaljuje razprava o poročilu generalnega tajnika Brežnjeva. Posegi delegatov ne vsebujejo nobenih novih elementov ter so posvečeni v glavnem notranjim problemom. Jutri bo zasedanje prekinjeno ter se bo nadaljevalo v ponedeljek s poročilom predsednika vlade Kosigina o gospodarskem planu.

Danes je med drugimi govoril zunanji minister Gromiko, ki je dal velik poudarek »šestim točkam« Brežnjeva o svetovnem miru. Minister je omenil tudi polemiko z LR Kitajske ter v tej zvezi podčrtal odločnost, ki jo je pokazala Moskva pri incidentih na reki Usuri. Dejal je tudi, da si SZ želi rešitev odprtih vprašanj ter normalizacijo odnosov s Pekingom, da pa je to odvisno od obeh strani.

Gromiko je bil zelo oster do ZDA, ki jih je obtožil, da zavirajo proces pomiritev ter rešitev mednarodnih vprašanj, kot so Berlin in Blizni vzhod. Zunanji minister je ugotovil, da se odnosi s Francijo pozitivno razvijajo ter da so se tudi odnosi z Italijo znatno zboljšali. Citiral je nato sporazuma Bonna s SZ in s Poljsko kot »važna elementa normalizacije«.

Potek zasedanja je nekoliko razgibal pismo, ki ga je žena generala Pjotra Grigorjenka poslala predizjui 24. kongresa: Zoja Grigorjenko opisuje v pismu vsa vprašanja, ki jih je bil njen mož deležen tako med zaslišanjem kot v norišnici, kjer je sedaj zaprt, ter zahteva osvoboditev moža.

Glasilo KPI «L'Unità» objavlja v zvezi z moskovskim kongresom polemični kurziv o posegu tajnika KP ČSR Gustava Husaka ter potrjuje še enkrat politično linijo italijanskih komunistov, kot jo je predvčerajšnjim orisal namestnik tajnika Berlinguer. To je linija internacionalizma in avtonomije kot dveh neločljivih postavk, bratstva in solidarnosti v skupnem boju za obrambo suverenosti vsake države. Komunistično glasilo poudarja, da je Hu-

sakova intervencija sprožila reakcijo številnih delegatov in tudi italijanske, ki niso poslake besedam češkoslovaškega sekretarja.

Škerk o zakonskem predlogu o zaščiti slovenske manjšine

Predlog je že predan v obravnavo raznih komisij

Poslanec Škerk nam je danes povedal, da je njegov zakon številka 2682 naredil nov korak po zapleteni poti parlamentarne odobritve. Zakonski predlog obravnava prva komisija za ustavne zadeve. Na osnovi zahtev, ki jo je izrekel v zbornici, pa so ga že predali v obravnavo ter za sprejem posvetovalnih stališč naslednjim komisijam: drugi za notranje zadeve, četrti za sodstvo, deseti za promet in enajsti za kmetijstvo in gozdarstvo. Poslanec nam je tudi povedal, da bi morala izreči posvetovalno stališče že preteklo sredo komisija za promet, pri čemer pa gre za slovenske televizijske oddaje, saj je ta komisija zadolžena z RAI-TV.

Preteklo sredo je bil na dnevnem redu komisije za notranje zadeve njegov zakonski predlog o priznanju statusa političnih preganjancev bivšim pripadnikom »Battaglione speciala«. Zamenjali pa so poročila večine, ki bi moral biti prevod poslanec Ceccherini, njegovo vlogo pa je prevzel poslanec Abbati. Prešlo je tudi do razprave o »akademskem odločanju komisije, glede česar je mislovski poslanec Alfonso izrekel naslednje pridržke. Vendar izraža poslanec Škerk upanje, da bo mogoče rešiti vprašanje bivših pripadnikov posebnih bataljonov brez daljših zapletov in torej že na zakonodajnem zasedanju komisije poslanske zbornice.

Poslanec Škerk tudi pravi, da je po zadnjih dogodkih in zlasti po obisku predsednika jugoslovanske republike tovariša Tita, čutili večje zanimanje in širšo odprtost glede reševanja vprašanj, ki zanimajo našo narodnostno skupnost v Italiji.

7. aprila enotna splošna stavka za reforme

V ponedeljek bodo vse tri sindikalne organizacije na skupni tiskovni konferenci obravnavale razloge za stavko

RIM, 3. — V ponedeljek bodo vse tri sindikalne konfederacije priredile skupno tiskovno konferenco, na kateri bodo obravnavale razloge za splošno stavko, ki jo bo v vsej Italiji 7. aprila za uveljavitev reform.

V uvodu bo podčrtal tajnik CISL Storti, prisotna pa bosta tudi tajnika CGIL in UIL ter člani treh sindikalnih tajništev.

Okrog te stavke se je v zvezi precej ostra polemika tudi v vseh stališčih vlade in z napadom vseh desničarskih krogov, češ da je stavka neupravičena. Gre pač za nadaljnje poskuse, da bi se preprečilo izvajanje reform, ki naj bi pomenile temeljit preokret v javnem življenju in ki naj bi glede določenih bistvenih vprašanj spremenila družbene odnose v smeri večjega uveljavljanja delovnih ljudi.

Tajnik CISL Scaglia je danes v tej zvezi dejal, da se daje vtis, da se resno misli, kadar se govori, da gre za spor ustavnega značaja o pristojnostih vlade, parlamenta in o vlogi sindikata. Sindikate pa zanimajo zahteve skoro 19 milijonov delavcev, ki so nezadovoljni, ker se uveljavitev reform stalno odlašajo, zato, da se podpirajo interesi nekaj tisoč oseb, ki imajo v rokah gospodarsko in socialno oblast.

Vsederžavni koordinacijski odbor »gibanja demokratičnih novinar-

jev« je zelo ostro obsodil vladni zakonski predlog o tisku, ki je bil sprejet po triletnem odlašanju, in ki ne upošteva zahtev italijanskega časnikarstva. Zaradi tega pozivajo vse kolege, da se v parlamentu in v sindikalnih organizacijah bore proti temu zakonu, ki krši načelo svobode tiska.

Kot je znano, bodo časnikarji po vsej Italiji stavkali že 6. aprila predvsem proti omenjenemu vladnemu zakonskemu predlogu o tisku, poleg tega pa tudi iz solidarnosti z vsemi delavci iz sindikalnih organizacij. Izjava je samo rimsko združenje, ki je mnenja, da gre za podrejanje sindikata politični igri.

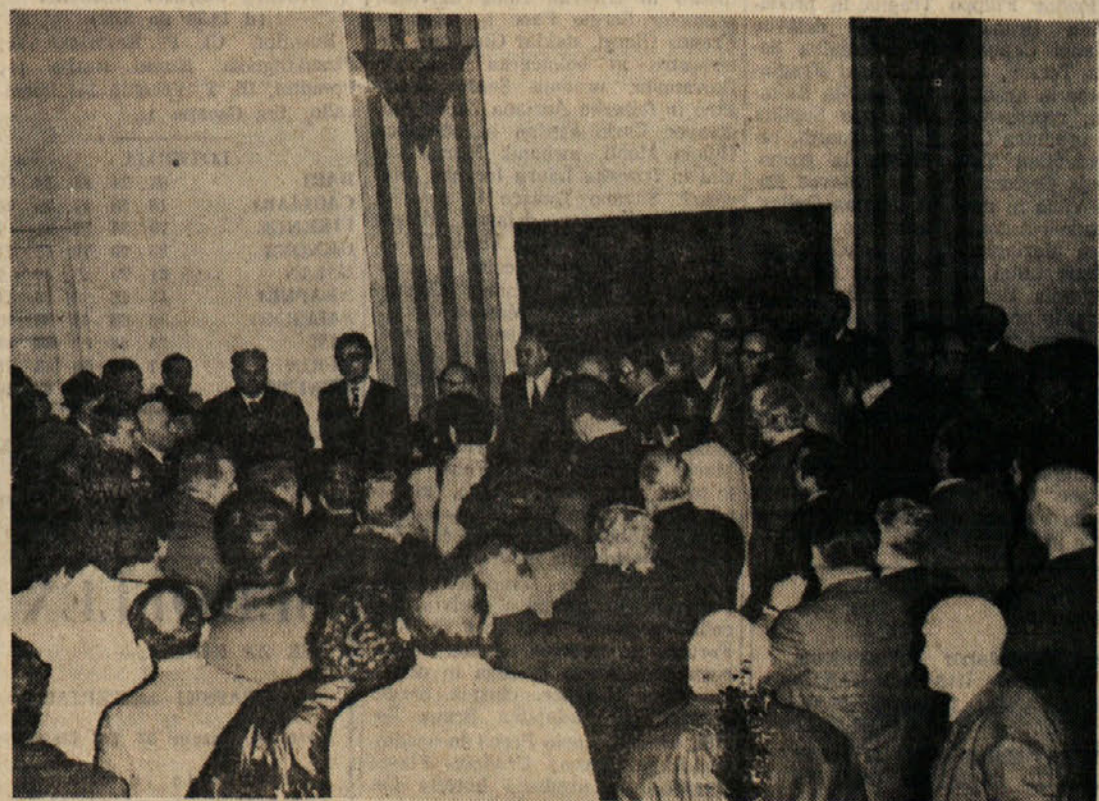
Moro in Colomba sta končala obisk Bonna

BONN, 3. — Predsednik vlade Colombo in zunanji minister Moro sta danes zaključila dvodnevni uradni obisk v Zahodni Nemčiji. Danes sta se dve uri razgovarjala z Brandtom, zunanjim ministrom Scheelom in obrambnim ministrom Schmidtom. Najprej so obravnavali evropska vprašanja, pri čemer jih je Brandt obvestil o pismih, ki jih je izmenjal s predsednikom Francije Pompidoujem.

Obsežneje so govorili o konferenci o evropski varnosti, o kateri sta Moro in Colombo ponovila znano italijansko stališče, da jo je treba dobro pripraviti, da se

pobuda ne pretvori v propagandistično akcijo. S temi načeli se je Brandt strinjal in dodal, da je pobuda povezana z rešitvijo berlinskega vprašanja, ki predstavlja preizkusni kamen za dobro voljo o sklicanju konferencie.

Glede dvostranskih vprašanj pa sta italijanska predstavnika govorila o nujnosti rešitve stanovanjskega vprašanja za 500 tisoč italijanskih delavcev v Nemčiji in o nujnosti, da se omogoči otrokom italijanskih izseljencev pouk v materinem jeziku. Brandt je »lede obeh vprašanj zagotovil svoje za nimanje. Govorili so še o Bliznjem vzhodu.

V petek so odprli na pomorski postaji pretresljivo razstavo o nacističnih uničevalnih taboriščih

Hišne preiskave...

V krogih, ki so blizu levčarskim izvenparlamentarnim skupinam, se je večer, zvečer razširila vest, da so v stanovanjih nekaterih pripadnikov teh skupin in hišne preiskave. Agenci naj bi iskali glasilo, namenjeno vsemotom «Proletari in divisi». Kot trdijo sami pristaji teh izvenparlamentarnih skupin niso hišne preiskave obrodile nobenega uspeha. Pri nobenem ne našli omenjenega glasila, pa tudi ne drugega «nevarnega» tiskanega, ali drugega materiala.

Medtem pa je KPI razširila letak, v katerem izraža resne dvome o preiskavi v zvezi z najdbo orožja, razstreliva in granat v hiši, v kateri stanuje znani skvadrist Franco Neami. Ta je «šel na dopust» in ga policija sploh ni izsledila. Letak se spravlja, če ga sploh iščejo. Zaključuje pa se z uprašenjem, če je policija sploh pomislila, če so lahko v Trstu še druga skladišča orožja, kakršnega so slučajno odkrili na Pončani. Ni tajnost (in tudi preiskave drugod po Italiji to dokazuje), da so skrajne fašistične skupine nameravale organizirati več terorističnih akcij.

Vsekakor pa o preiskavi na njihovih domovih ni duha ne sluha...

Protest vodstva PSIUP zaradi hišnih preiskav

Tržaška federacija PSIUP, ki ji je znano, da je državno pravdnstvo dovolilo karabinerjem preiskavo sedeža skupine «Lotta continua» in treh stanovanj pripadnikov levčarskih izvenparlamentarnih skupin, ostro protestira proti temu ukrepu in ponovno poudarja, da gre za navedenih pritisk nad nekaterimi skupinami delavskega gibanja. Ista federacija tudi ugotavlja, da je prišlo do preiskave v U. Mazzini med sestankom meddelstva koordinacijskega odbora srednjeholov, ki prav to dni vodi pomembno mobilizacijsko akcijo ter protestira proti takim metodam jasne burbonske narave, katerih odgovornost je nedvomno treba pripisati centralnim državnim organom.

Z VČERAŠNJEGA SESTANKA ZADRUGARJEV

Člani zveze zadrug proti zaprtju 14 Delavskih zadrug na Tržaškem

Pasivne obrate zamenjati s samopostrežnimi - Akcija za povrnitev Delavskih zadrug njihovim 18.000 članom

Na sedanju tržaškega odseka zveze zadrug in vzajemnih skladov se je večer sestali člani predstava in člani upravnega sveta Delavskih zadrug, ki so bili izvoljeni na listi zveze zadrug. Na seji, ki jo je vodil deželni tajnik S. Poletto, je svetovalec L. Crevatin objevil glede zveze zadrug, ki je v močnem postopku zaprtja 14 zadrug, ki so bili zaprti zaradi davčnih odstopov, ki so jih davčni uradi priznavali članom s sedanjih 0,5 na 2 odst., s čimer naj bi jih bolj zainteresirali k uspevanju zadrug, kar je predlagala zveza zadrug, je upravní svet z večino glasov sklenil odbiti ustrejni predlog. Zveza zadrug v tej zvezi naglašala, da bi priznanje višjega odstotka lahko uvedli v trenutku, ko bo z «malom reformo» podjetje precej prihranilo na davčnih.

V zvezi z zaprtjem 14 pasivnih klasičnih zadrug so člani zveze zadrug poudarili, da bi moralo vodstvo Delavskih zadrug pred vsakim sklepom o tem vprašanju pripraviti program za odprto novih samopostrežnih in skleniti zadrugarje, ki prebivajo na področjih, kjer poslujejo žrtvovalni obrati. Zato so se člani zveze zadrug izrekli proti zaprtju omenjenih zadrug. Na sestanku so razpravljali tudi o spremembah, ki bodo nastale v okviru Delavskih zadrug pod vplivom novih zakonskih določb na področju zadrugarstva. Na koncu so se sporazumeli o skupnem nastopu pri deželnih organih in pri upravnem svetu Delavskih zadrug, da bi se zavzeli za povrnitev zadrug njihovim 18.000 članom in s tem okrepijo težo zadrugarstva v tržaški pokrajini in v deželi Furlaniji - Juljski krajini.

Delo deželnih odborov

Deželni odborniki za delo in načrtovanje Stopper je v sredo poročal komisiji za notranje zadeve pri poslanski zbornici v Rimu o položaju, v katerem se nahaja socialno skrbstvo v naši deželi. Omenjena komisija se namreč pravi pravi na presovno tega področja in je zato hotela slišati tudi predstavnika pristojnega organa iz Furlanije - Juljske krajine. Odbornik Stopper je ob tej priliki naglasil potrebo po večjem vrednotenju osebnosti posameznih udeležencev javne pomoči in predvsem po skrajšanju števila ustanov, ki se v Italiji ukvarjajo s socialnim skrbstvom (40.000).

Večera občni zbor Tržaške kreditne banke

V prostorih denarnega zavoda je bil večer redni letni občni zbor delničarjev Tržaške kreditne banke, katerega se je udeležilo večje število delničarjev, ki so osebno in s pooblašči predstavljali 407 od 600 milijonov lir glavnice. Po poročilu upravnega sveta, ki ga je podal predsednik dr. A. Kukanja in poročilo nadzornega odbora, ki ga je prebral predsednik dr. Chioatto, se je razvila živahna razpra-

PO SKLEPU VSEDRŽAVNIH SINDIKATOV CGIL, CISL IN UIL

V sredo ves dan splošna stavka vseh strok za družbene reforme

V sredo bodo zaprte tovarne, trgovine, uradi in šole - Prekinitev avtobusnih voženj in dobave vode ter plina - V torek stavka častnikarjev

Kot so napovedali sindikati bo v sredo, 7. aprila, 24-urna splošna stavka vseh strok. V svojem pozivu tržaške USP-CISL, NCC-CGIL, CCIL-UIL vabijo vse delavce, obrtnike, trgovce, uradnike in javne uslužbenke, naj stremeno stavkajo za reforme, ki jih mora vlada uresničiti v skladu s sporazumi in sklepi po pogajanjih s sindikati.

Rezultati so tudi letak z določili, ki veljajo za tržaško pokrajino. Stavka bo namreč potekala takole: Delavci v industriji, obrtništvu, trgovini, služnostih in javnih uradih (tudi šole) bodo stavkali 24 ur neprekinjeno, od 6 ure jutraj v sredo do iste ure v četrtek.

Delavci in uradniki podjetja ACEGAT (voda, luč, plin) bodo stavkali štiri ure. Dve uri pa bo stavkala paralizirala javne prevoze (avsebo in Acoegat), medobčinske prevoze, železnico in pomorske proge.

Prav tako bodo stavkali dve uri uslužbeni v bolnišnicah, zdravstvenih ustanovah, ambulatorijih in pogrebno podjetje.

Od kdaj do kdaj bodo potekale te razne stavke bodo uslužbeni prizadehli podjetji sporečile sindikalne organizacije na knadno.

Pri tem opozarjajo sindikati prebivalstvo, da ni razlogov za zaskrbljenost zaradi stavke tudi nekaterih ključnih storitev, kot so zdravstvene ustanove. Zajemena je, namreč nujna pomoč, kakor tudi varstvo naprav v podjetjih, kjer je nevarnost okvar ali podobnega. Dan prej, se pravi v torek, bo stavka častnikarjev. Napovedal jo je vsedržiški sindikat tiska sodanjskega.

Med prisotnimi gosti so bili med drugimi novi predsednik konzorcija za turistični razvoj tržaške riviere dr. Tringale, predsednik seslanske letovišarske in turistične ustanove g. Leonarduzzi, miss Italije gđc. Al. Balastra, predstavniki tiska in drugi.

Večer je potoke v prijetnem gostiteljstvu in priznani dobri postrežbi g. Metlikovca in soproge.

DANES NA OPČINAH

Komemoracija ustreljenih talcev

Ob obletnici ustrelitve 71 talcev na Opčinah prireja organizacija bivših borcev, političnih deportirancev in preganjenec ANPI, ANED, ANPPA in FIAP danes, 4. aprila, ob 15. uri na Opčinah spominjsko svečanost.

Izpred Ljudskega doma bo krenil sprevoz na opensko strelišče, kjer bo polaganje vencev in bodo govorili Fausto Monfalcone, Dušan Kosača ter Arturo Calabria.

Prosvetni, kulturni delavci, šolniki, dijaki, mladina, antifasisti udeležimo se danes ob 15. uri spominjske svečanosti na Opčinah!

Slovenska prosvetna zveza

Reška delegacija jutri v Trstu

Predsednica reške občinske skupščine prof. Neda Andričeva bo jutri zjutraj gost tržaške občinske uprave, ki jo vodi l. Spacoin. Obisk spada v okvir širokih kulturnih in gospodarskih stikov, ki povezujejo Trst z Reko.

V reški delegaciji bodo ravnatelj reških ladjedelnih Lukan, ravnatelj in podravnatelj banke Tognuc in Viktor, šest urada za zunanjo trgovino pri reški trgovinski zbornici Kravčak, ravnatelj cestnega konzorija Rubesa in ravnatelj Jugolnije Vukasović.

V Trstu si bodo ogledali občinski elektronski center, pristanišče, terminal naftovoda in tovarno Grandi motori v Boljuncu Opoldne jih bo sprejel predsednik pokrajine dr. Zanetti.

Zvečer bo v muzeju Revoltella sprejem, ki se ga bodo udeležili kraljevi politični predstavniki.

Pri «Dami Bianci» krst novega viskija

V znanem devinskem lokalno «Dama Bianca» nič manj znanega gosinca Vilka Metlikovca je predstojnikom doživel tržaški krst nov viskijske znamke Macinalli's Scotch Whisky. Novo pijačo, ki prihaja na italijanski trg preko uvozne in distilacijske firme Moccia, sta gostom predstavila znanega degustator in izvedenec Edoardo Gioccone ter z njim še predstavnik distilacijske firme dr. Moccia, ki je predstavil tudi predstavnika škotske hiše Angus Bruceja. Ob tej priložnosti je E. Gioccone izročil gospodu Vilku Metlikovcu v znak priznanja za njegovo zanimanje zlato plaketo, dr. Moccia pa diplomu.

PROSVETNO DRUŠTVO SLAVKO SKAMPERLE

priredi v sredo, 7. aprila t. l. ob 20.30 v društvenih prostorih na stadionu «Prvi maj» zanimivo kvaliteto predavanje

POTOVANJE PO POLJSKI

s 180 barvnimi diapozitivi. Predaval bo tov. Rud. Hönz iz Nove Gorice. Prosimo točnost. Vljudo vabimo vse člane in prijatelje društva.

Včeraj-danes

Calzina, 96-letna Alice Rota vd. Baidissera.

Postar Filippo Tragno in prodajalka Bruna Demanini, delavec Gianni Capuano in prodajalka Sonia Terzon, uradnik Bruno Fragiario in uradnica Margherita Ballarino, reprezentant Giuseppe Supina in uradnica Claudia Debernardi, reprezentant Tullio Sabini in gospodinja Desiderata Celar, delavec Enzo Viola in uradnica Nerina Gallia, uradnik Antonio Bombonato in uradnica Mariagloria Monticello, ladjski tehnik Luigi De Cesco in uradnica Eufemia Budicin, železnik Renzo Solip in prodajalka Maria Luisa Biasiol, mehanik Duffio Visnovic in uradnica Graziella Bigotto, geometer Aldo Budin in uradnica Luisa Margano, uradnik Luigino Treu in blagajničarka Bianca Grandis, pristajnišnik Bruno Voch in delavka Giovanna Bianchettin, gradbeni izvedenec Giorgio Rossi in uradnica Lidia Freschi, delavec Tullio Salvatore in frizerka Nadia Zennaro, Fio-

renzo Milessa in bolničarka Marina Modola, prodajalec Giuseppe Santomauro in frizerka Anna Krivosic, geometer Sergio Pace in uradnica Franca Giorgi, steklar Giuseppe Patermostro in bolničarka Giocconda Giovannini, uradnik Santo Taurisano in frizerka Adriana Zaccagna, delavec Carlo Furlan in učiteljica Uliana Nori, mehanik Mario Salvini in frizerka Laura Ieranko, prevoznik Silvano Tedisco in delavka Alda Strohmayr, delavec Giorgio Martorana in uradnica Maria Schiavone, tehnik Pietro Vascotto in uradnica Lidia Cidia, uradnik Claudio Billia in prodajalka Marina Ravallio, električar Vito Chiappa in uradnica Maria Lisjak, fotograf Gianni Mohor in uradnica Lucilla Taddell, študent Giancarlo De Simoi in vrtnarica Christin Schiller, pomoščar E. milio Hrvatlin in natakarka Nadia Maria Grego, bolničar Fabio Galli in prodajalka Dolores Flego, prevoznik Silvano Demicheli in gospodinja Angela Abbonanza, železnik Antonio Alberto Fois in vrtnarica Marina Rudez, ind. izvedenec Dario Padovani in uradnica Fulvia Nocella, gradbeni izvedenec Antonio Fortuna in uradnica Silvana Chetti, postrežek Paolo Rodizza in delavka Anna Pangher, obrtnik Sergio Sodnich in prodajalka Bruna Zochil, uradnik Lucio Pertot in uradnica Alma Cresco, uradnik Flavio Dagostini in uradnica Loreta Cesca, uradnik Sergio Maier in delavka Marina Riva.

Zakaj so na pošti zavrnili slovensko naslovljeno pismo?

Pred dobrim tednom dni, 27. marca, je bilo v uradnem zaključnem poročilu o obisku maršala Tita zapazano, da se obe državi obvezujeta, da bosta nudili manjšinam največjo zaščito.

Komaj štiri dni kasneje pa se je v Trstu zgodilo tole. Slovenska davkoplačevalka je hotela oddati na glavni pošti ekspresno priporočeno pismo s povratnico z naslovom «Ravnateljstvu Urada za neposredne davke, largo O. Panfilij 2, 34132 TRST». Mladi uslužbenec pri okencu je pismo gladko sprejel in ga vtaknil v avtomat za frankiranje. Takoj nato pa se je priklonil starejši uslužbenec, ki je bil v bližini, in začel razlagati, da pisma ne more sprejeti, ker nima italijanskega naslova oziroma, da je obvezen italijanski prevod naslova.

Davkoplačevalka je ugovarjala, da o tej obveznosti ni še nikoli nič čula in da gotovo ni ona dolžna, da poskrbi za prevod. V potrditev je povedala, da je že nekaj pismom, poslanih na isti, samo slovensko pisani, naslov, redno prišlo v roke naslovljenca. Starejši uslužbenec je še nadalje vztrajal, da mora naslov prevesti v italijanski, mlajši jo je sprejel, če pozna jezik, v katerem je napisan naslov, in jo spodbujal, naj naslov prevede, češ da pozna oba jezika, pa noče prevesti naslova. Ko se je davkoplačevalka naveličala brezplodnega prepričevanja, je plačala pristojbino in odšla.

Izdajal se je za duhovnika

Agenti letnega oddelka tržaške kvesture so večer artilarijskega goljufa, 41-letnega nemškega državljana Alfreda Winklerja, ki se je dolgo časa izdajal za duhovnika, občasno pa tudi za škofa.

Spretno je izražal «usmiljenje» duhovnikov-sobratov, potrkaval na cerkvena vrata raznih italijanskih mest in zaprosil za denarni prispevek, ki mu je bil le redkokdaj odklonjen.

Agenti tržaške kvesture so ga iztaknili večerj zjutraj, ko jim je neki duhovnik v cerkvi sv. Antona Novega, kjer se je Nemeč javil, telefoniral in potolžil svoja sumničnja. Med zaslišanjem je se Alfred Winkler opravičeval, da pripada posební verski sekci antipape Klementa XV.

Prispevajte za solb-spominek v Cerknem!

PROSVETNO DRUŠTVO SLAVKO SKAMPERLE

priredi v sredo, 7. aprila t. l. ob 20.30 v društvenih prostorih na stadionu «Prvi maj» zanimivo kvaliteto predavanje

POTOVANJE PO POLJSKI

s 180 barvnimi diapozitivi. Predaval bo tov. Rud. Hönz iz Nove Gorice. Prosimo točnost. Vljudo vabimo vse člane in prijatelje društva.

Slovensko gledališče v Trstu

Branislav Nušić

KAJ BOJO REKLI LJUDJE

igra v štirih dejanjih

DANES, 4. aprila ob 17. uri v kinodvorani v BAZOVICI

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V ponedeljek, 5. aprila ob 16. uri v torek, 6. aprila ob 16. uri

GOSTOVANJE MLADINSKEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

Wilhelm Busch

CIPEK IN CAPEK

(zgodba o dveh malopridnih dečkih)

Dramatizacija: T. Payer in T. Braun

Scena: Uroš Vagaja

Kostumi: Mija Jarčeva

Glasba: Marjan Vodopivec

Režija: DUSAN MLAKAR

Kulturni dom

V ponedeljek, 5. aprila ob 20.30

bo v Mali dvorani Kulturnega doma nastopil zagrebški umetnik

MIROSLAV SUPANC z recitalom

MIROSLAVA KRLEZE

ULICA V JESENEM JUTRU

LETA DEVETSTOSEDEM-NAJSTEGA

V Slovenskem klubu

v torek, 6. aprila ob 20.30

bo predaval

docent prof. dr. Ignacij Voje.

Tema predavanja:

SREČANJE S SLAVNO SRBSKO PRETEKLOSTJO V SRBSKIH SREDNJESKIH SAMOSTANIH

Predavanje spremljajo številni barvni diapozitivi.

Vljudo, vabljeno!

POPULARNI KONCERT ORKESTRA GLASBENE MATICE

18. aprila 1971

v Kulturnem domu v Trstu

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO TRST

vabi na 1. predavanje sezone 1971/72. Na sporedu izredno predavanje

prof. MARIJANA KRISLIJA

urednika oddaje «Odmeki iz gor» na RTV Ljubljana, ki bo predaval o temi:

DNEVI MOJH GORA

Predavanje bo spremljalo veliko število barvnih diapozitivov formata 6x6, z glasbeno spremljavo umetniške besede in intervjuji.

Predavanje bo v PETEK, 23. aprila v mali dvorani KULTURNEGA DOMA ob 20.30. Prosimo točnost!

KOMISIJA ZA DORASCAJOCO MLADINO pri SKGZ sporoča, da se je pričelo vpisovanje za letovanje v Zg. Gorjah dne 22. marca 1971 na sedežu SKGZ v Trstu, Ul. Geppa 9 ob 9. do 12. ure dopodne.

DNEVNA SLUŽBA LEKARN ob 13. do 16. ure

All'Esculapio, U. Roma 15; INAM, Al. Cammello, Drevored XX. septembra 4; Alla Maddalena, Istrska ulica 35; Chiari-Crotti, U. Tor S. Piero 2.

NOCNA SLUŽBA LEKARN (d. 19.30 do 8.30)

Busolini, U. P. Revoltella 41; Pizzul-Cignola, Korzo Italija 14; Prendini, U. T. Vecello 24; Serravallo, Trg Cavana 1.

LOTERIJA

BARI 66 24 61 72 12

CAGLIARI 16 56 17 79 76

FIRENCE 70 64 22 31 9

GENOVA 25 70 76 45 27

MILAN 21 70 20 80 5

NEAPEL 15 49 2 23 33

PALESTERNA 50 39 44 65 89

RIM 25 46 82 59 86

TURIN 11 26 56 83 81

BENETKE 45 66 36 43 40

ENALOTTO

2 1 2 1 1 X 1 1 X X X

KVOTE

12 točk - 15.006.000; 11 točk - 325.100; 10 točk - 26.700 lir.

SEBOFLEX

VSE ZA KINO

FOTOGRAFSKI MATERIAL

1st. Ul. Mazzini 53. Tel. 733-361

Prijatelje in znance naprošamo da nas obiščejo

Ob izidu dokumentarne knjige Miška Skrapa

«Uporna mladina»

v kateri obravnava tematično mladinskih društev med obema vojnama in upornost slovenskih mladincev za časa fašizma, vabi prosvetno društvo «Slavko Skamperle» pri Sv. Ivanu na

srečanje s pisateljem,

bivšim predsednikom društva, ki bo v četrtek, 8. aprila ob 20.30 v društvenih prostorih na stadionu «Prvi maj». Vabljeni vsi člani in zlasti bivši člani mladinskega društva Sv. Ivan.

Gledališča

VERDI

Pri blagajni gledališča Verdi (tel. 23988) sprejemamo rezervacije abonmajev za spomladansko simfonično sezono, ki se bo 7. aprila začela s koncertom, ki ga bo ob sodelovanju pianista Nikite Malgouffia dirigiral Fernando Previtali. Vsega skupaj bo 12 koncertov. Sezona se bo zaključila 12. junija.

Kot za prejšnje sezone so tudi tokrat študentom na razpolago abonmaj po znižanih cenah (10.000 lir za parter in I. galerijo, 8.500 za II. galerijo, 5.000 lir za balkonske sedee). Podrobna pojasnila daje gledališka blagajna.

POLITEAMA ROSSETTI

Danes ob 16.30 in 20.30 bo na odru Politeama Rossetti debutirala igralna skupina Lilla Brignone in Gianluigi Santucci s komedijo Pasqualeja Feste Campanileja «Tudi če vas imam zelo rada». V tej komediji, ki jo predvajana izven abonmajev, nastopajo se Anna Maria Bottini, Anna Goe, Serena Spaziani, Giovanna di Bernardo, Alfredo Piano in Adolfo Belletti. Avtor komedije je obenem tudi režiser.

Abonenti na sezono Teatra Stabile bodo imeli popust. Rezervacije vstopnic v Pasaž Protiti.

Razstave

NATURA VIVA - TRŽAŠKI EXOTARIUM, Drevored XX. septembra 31. Razstava in trgovina tropičnih, subkvalitativnih in morskih rib, eksotičnih živali (sesalcev, ptic, plazov, dvoživk). Oprosto vsak dan, tudi ob nedeljah, od 10. do 13. ure ter od 16. do 20. ure. Zares spektakularna razstava.

Kino

Nazionale 15.00 «I vendicatori dell'Ave Maria». Film western. East-mancolor-Teletcolor.

Penice 15.00: «La notte brava del soldato Jonathan». Clint Eastwood, Geraldine Page. Technicolor. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Eden 14.30 «Una luercioia con la pelle di donna». Florinda Bolkan, Stanley Baker, Jean Sorel. Prepovedano mladini pod 18. letom.

Grattacielo 14.30 «Mady, il piacere dell'uomo». Alain Delon, Mireille Darc, Jane Davenport. Prepovedano mladini pod 18. letom.

Excelsior 15.00 «Le novizie». Brigitte Bardot, Annie Girardot, Eastmancolor. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Ritz 14.00 «Il gatto a nove code». J. Francioso, Karl Malden, Catherine Spaak. Film Daria Argenta. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Alabarda 14.30 «La collera del vento». western, technicolor. Terence Hill, Maria Grazia Buccella.

Filodrammatico 15.00 «Visone nero su pelle morbida». Tamara Baroni, S. Hutton. Technicolor. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Aurora 15.00 «Corbari». Giuliano Gemma, Tina Aumont. Technicolor.

Cristallo 15.00 «Le tigri di Mompracem». Ivan Rassimov. Technicolor.

Capitol 15.00 «Le coppie». Alberto Sordi, Monica Vitti. Technicolor.

Modern 14.30 zadnji dan: «Passaggio sotto la pioggia di primavera». Ingrid Bergman, Anthony Quinn. Technicolor.

S SEJE GLAVNEGA ODBORA SKGZ

Poročilo o pogovoru delegacije Slovencev v Italiji s predsednikom Titom

Poročila načelnikov komisij - Važen sklep glede vračanja poitalijancem prihrankov - Solidarnost s slov. koroškimi mladinci

V petek zvečer se je sestel glavni odbor SKGZ, da bi ocenil in razpravljalo o zadnjih dogodkih, ki so izredno pomembni za zamejske Slovence in o političnem razvoju s temi dogodki v zvezi.

V prvi točki dnevnega reda je bilo poročilo o obisku predsednika Tita v Rimu, ki ga je podrobno podal predsednik Boris Race. Dogodek pa je vsestransko povezan s skupno spomenico predstavnikov Slovencev v Italiji, poslano predsedniku vlade E. Colombu. Predsednik SKGZ je s tem v zvezi predložil načrt izjave. O tem in o ostalih poročilih in še neredenih problemih se je razvila živahna debata, ki so se je udeležili številni člani glavnega odbora. Po razpravi je glavni odbor sprejel izjavo, ki jo objavljamo na prvi strani.

Na vrsti so bila nato poročila tajnika dr. Darja Cupina in posameznih načelnikov komisij. Zaradi pomena ure je tajnik samo našel probleme in vprašanja, s katerimi se je tajništvo ukvarjalo od obnove zbora in do prve seje glavnega odbora dalje. Med temi so zlasti: skupna spomenica, sodelovanje med čedastim društvom «Ivan Trinka» in Društvom beneških emigrantov in delovanje športnih organizacij. Popolnoma jasno je, da je tajništvo posvetilo precej pažnje tudi drugim vsakodnevnim problemom.

Miroslav Košuta je nato podal poročilo o delovanju kulturne komisije ali točneje o smernicah in načrtih, ki si jih je komisija pripravila in jih namerava izvesti v mandatu dobi. Poleg sodelovanja s posameznimi kulturnimi ustanovami, namerava komisija uresničiti še: uveljavitev manjšine v kulturnem področju, posebej se v italijanskem kulturni javnosti in utrjevanje slovenskega enotnega kulturnega prostora.

Kratke referate so se podali za tiskovno komisijo Gorazd Vesel, za komisijo za doraščajočo mladino Nadja Pahor, za gospodarstvo dr. Vito Svetina, za mladino Edvin Švab, za socialna vprašanja inž. Miloš Košuta, za stike Filibert Benedetič. V zvezi s poročili je sprožil dodatno debato Marino Košuta, ki je govoril o važnosti izkoriščanja poenostavljene postopka za vrnitev izvirne oblike poitalijancev prihrankov. Ob zaključku živahne debate so navzoči sklenili, naj izvrši odbor poskrbi, da bodo vse slovenske organizacije pomagale, kolikor je v njihovi moči vsem zainteresiranim.

Končno je bil še govor o partizanskem spomeniku v Štandreu, o proslavi 30-letnice OF, ki jo bo organizirala v Trstu in Gorici SPZ, o obisku SKGZ pri dveh slovenskih županah in o solidarnosti Zveze s koroškimi dijaki, ki se morajo zaradi pred avstrijskimi oblastmi zaradi političnih prekrškov.

Za spomenik padlim med NOB v Bazovici

Akcijski odbor, ki se je sestel v četrtki, 1. aprila je ugotovil, da se akcija za zbiranje prispevkov nadaljuje. Odbor se zahvaljuje vsem, ki so do sedaj prispevali in poziva

«Graziella» za AOV 1971

Motor bo proti koncu tedna na ogled v Tržaški knjigarni

Kakor smo že poročali, bodo organizatorji letošnje avtomobilistične ocenjevalne vožnje in dvodnevnega izleta v Uvala Scott izbrali med udeleženci izleta še vrsto drugih nagrad.

Tudi letos bo tekmovalje na AOV za posameznike in ekipe, zaradi česar so organizatorji seveda

poskrbeli za nagrade tako za posameznike, kot za ekipe. Točen seznam bomo objavili kasneje. Lepo bi bilo, ko bi se na sedežu SKGZ v Ul. Filz 8, tel. 37808, čimprej zgledali vsi, ki se nameravajo udeležiti izleta v Uvala Scott in AOV, da ne bo kot običajno preveč zamudnikov.

TRST - UL. Boccaccio 3
Telefon 414161
POŽAR ARTEMIO
TOVARNI PREVOZI v vse kraje, tudi v inozemstvo

MIROSLAV SUPANC JUTRI GOST SG

Slovensko gledališče v Trstu nam je za jutri večer pripravilo mimo svojega rednega repertoarja srečanje s poezijo Miroslava Krleža v interpretaciji zagrebškega odrskega umetnika Miroslava Supanca. Lahko torej rečemo, da je to v praksi našega gledališča nekakšna majhna izjema, ki pa bo — vsaj v ožjem krogu ljubiteljev lepe besede — gotovo naletela na ugoden sprejem. Ko si to upamo trditi, imamo v mislih nadvse uspešno januarsko prirediteljsko Slovenskega kluba, ko je nastopil pri nas puljski igralec Antun Kujačec.

Tudi to pot gre namreč za nastop hrvatskega igralca, vendar jezik ni in ne more biti ovira, kadar gre za večer Krleževe poezije. Prej nasprotno. Kakor vsaka pesem, tudi Krleževa izpoved dobi pravo podobo in zvoni lahko samo v izvirniku. Za svoj nastop si je Miroslav Supanc izbral tri daljše pesmi in simfonijo, kot jo je imenoval sam avtor, ki daje večerji tudi naslov: Ulica v jesenskem jutru leta devetdesetdesetega.

Miroslav Supanc je, vsaj glede na pomemben umetniški opus, ki ga ima za sabo, še sorazmerno mlad igralec. Rodil se je namreč leta 1934 v Zagrebu, igra in govori pa je študiral na tamkajšnji Akademiji za gledališko umetnost pri profesorjih dr. Branku Gavelli in Kostu Pačiću. Diplomiral je leta 1961 in prvi dve leti po diplomi sodeloval v Zagrebškem dramskem gledališču in v Karlovcu, kjer je upodobil vrsto večjih in manjših vlog, pozneje pa se je kot svobodni odrski umetnik

posvetil monodrami, pesniški prozi, satiri in poeziji.

Njegov repertoar obsega dela najpomembnejših starejših, predvsem pa sodobnih hrvatskih književnikov od Silveja Strahimira Kranjčevića in Miroslava Krleža do Mihovila Slavička in Jureta Kaštelana. Sodeloval je tudi na Sterijinem pozorju in zunaj meja domovine nastopil v Zürichu, kot režiser pripravil vrsto recitalov in kolosev, hkrati pa je vodja za grebskega pesniškega gledališča Mala scena.

S programom Ulica v jesenskem jutru leta devetdesetdesetega je z uspehom gostoval na v ljubljanski Mali drami. Njegov nastop v Kulturnem domu v Trstu pa bo, kot rečeno, jutri ob 20.30 in sicer v mali dvorani.

Zadnje slovo od plemenite Ivanke Tomšičeve v Ljubljani

V petek, 25. marca je nenadoma umrla, na svojem domu v Ljubljani, Ivanke Tomšičeva, po rodu iz Bača pri Knežaku na Pivki.

Pred prvo svetovno vojno je s svojim pokojnim soprogom živela več let v Trstu; mož je bil železničar, ona pa je imela manufakturno trgovino. V Trstu se jima je rodil sin Tone, velik borec za pravice slovenskega ljudstva, slovenski narodni heroj. Po prvi svetovni vojni leta 1920 so se Tomšičevi preselili v Ljubljano; Ivanke je odprla manufakturno trgovino v Trubarjevi ulici — v bivši ulici sv. Petra — pokojni soproga pa je do svoje upokojitve nadaljeval železničarsko službo.

Zakonca Tomšičeva in še zlasti Ivanke sta bila znana po svoji narodni zavednosti, plemenitosti in dobroti. Njun dom je bil pravo ljudsko gostišče, vsem vedno na stajališču odprt, vanj so se zatekali vsi, ki so potrebovali pomoč. Pri vsem tem nesebičnem delu pa je bila pokojna Ivanke vzorna in skrbna mati svojim otrokom, saj jih je vzgojila v veliki ljubezni do domovine, v plemenitosti in človekoljubnosti.

V KOPRU SO POKOPALI AVGUSTA BORDONA

V ponedeljek popoldne so na koprskem pokopališču pokopali Avgusta Bordona, zaslužnega borca NOV Jugoslavije. Rodil se je 23. avgusta 1922 v Krmcih pri Marzighah v siromašni zavezni slovenski družini. Po končani osnovni šoli je ostal na domu staršev. Star komaj 17 let se je zaradi potreb

Pokojni mami Tomšičevi pa je bila usoda kaj malo naklonjena. Ko je že bila marsikomu rešila življenje, marsikomu rešila iz zaporov, svojemu sinu Tonetu ni mogla pomagati, ni ji uspelo, da bi mu rešila življenje, umrl je junaske smrti pod strelci fašistične orjane. Tonetova smrt jo je zelo potrla, a vendar se ni zaprla vase, kar bi bilo sicer razumljivo, nasprotno, še bolj se je približala ljudem, da bi jim še z večjo vneto razdaljala svojo dobroto. Nekaj let po vojni ji je najprej umrl dobri soproga, potem pa v Abesiniji še najstarejša hči Iva.

Kljub vsem težkim udarcem zle usode in kljub svojemu 85. letu starosti je Ivanke ohranila do zadnjega svoje vedrost in bistrost in se vedno delila vsem svojo dobroto. V ponedeljek, 28. marca jo je spremljal k zadnjemu počitku na ljubljansko pokopališče velika množica ljudi, prijateljev in znancev — zbrali so se od daleč in blizu, da bi s svojo prisotnostjo izkazali spoštovanje in ljubezen do plemenite mame, Ivice Tomšičeve, spoštovanje in hvaležnost ter izrazili njeno hčera Ančko in Veri ter sinu Polidetu globoko sočutje.

ŠE VEDNO ČILA IN ZDRAVA

V sredo bo Marija Ruplova praznovala 90. rojstni dan

Ko smo pred tremi leti na Proseku obiskali Marijo Rupel ob njenem 87. rojstnem dnevu, smo ji obljubili, da se bomo vrnili ob njeni 90-letnici. Obljubo smo izpolnili in pred dnevi smo stopili na dom «Marije od Pile», kot ji pravijo domačini. Srečali smo jo v sobi, kjer je brala Primorski dnevnik. Prijazno nas je sprejela in rekla, da se je bomo spomnili: v teh dneh. Najprej smo jo vprašali kako ji kaj gre. Nakar nam je odgovorila: «Po starem, kot za stare ljudi!» Če berete časopis gre kar dobro z vami, kaj ne? «Po resnici rečeno, se ne morem pritoževati, samo vidim malo nadležnejše. Posebno zdaj, ko je na Primorskem dnevniku tak lep podlistek, se zelo trudim, ampak ga vseeno preberem, časih kar dvakrat.»

Slavljenska Marija Jurca vd. Rupel nam je povedala, da se je preselila na Prosek že leta 1903, ko je prišla služiti k Nabergerjevom. Rodila se je 7. aprila 1881 v Pliškovi v zavezni slovenski, polkmečki številni družini. Da pomaga družini je že kot otrok šla služiti v Dane pri Sežani ter v tej vaši tudi pod vodstvom učitelja Kovečarja, očeta kraškega pesnika Srečka, dokončala ljudsko šolo. Na Proseku je srečala domačina Antona Rupla, s katerim se je leta 1904 omožila. Poročil ju je pok. župnik Martelanc, «gospod polje», kot so mu pravili Prosečani, ker je bil zelo nizke postave, ampak dober, pošten ter zares ljudski duhovni pastir. V zakonu je Marija povila pet otrok, od katerih so še trije živi. Hčerka Marija in sin Rudolf, pri katerem mati živi, živita na Proseku, medtem ko pa se je hčerka Pepka pred petnajstimi leti preselila v daljno Avstralijo. Svoje otroke je vzgojila v zavezni Slovence in to so tudi pričali v narodnoosvobodilni vojni, v kateri so sodelovali in pomagali. Sin Albin se je boril v partizanskih vrstah in v borbi bil hudo ranjen, ostal je stoodstotni invalid ter za posledicami leta 1958 tudi umrl. Mož Anton pa je umrl takoj po drugi svetovni vojni.

Kljub trdemu življenju, veliko hudih nesreč in neveselosti, ki jih je naša slavljenska prestala, je še kar zdrava in čila. Čestitkam otrok ter vseh sorodnikov in znancev za njen 90. rojstni dan ki ga bo Marija Rupel slavila v sredo, se pridružuje tudi naš dnevnik. Zvesti in dolgoletni čitatelji ji želi še mnogo zdravja in sreče do sto in več let.

M. M.

Več let in leta v tem času pripravlja Marija Regent vd. Grilanc s Kontovele obojne večje, okrašene s podobami in raznobirnimi trakovi, da jih na današnji obojne nedeljo, njena hčerka prodaja pred cerkvijo Marija «Fakneva», kot ji

V OKVIRU 23. VELESEJMA V LETOŠNJEM JUNIJU

Velik poudarek lesu ter domači in mednarodni trgovini s tem blagom

23. junija VI. mednarodno srečanje o lesni trgovini - Okrogla miza o uporabi lesa v gradbeništvu - Udeležba številnih držav

Vodstvo tržaškega velesejma je pripravilo dokončen spored prireditve o lesu, ki bodo v okviru letošnjega 23. mednarodnega velesejma od 17. do 23. junija 1971.

Med prireditvami, ki bodo spremljale 20. mednarodno lesno razstavo, bo 23. junija VI. mednarodno srečanje o lesni trgovini, na katerem bodo strokovnjaki razpravljali o italijanskem tržišču z rezanimi ekotzi. Naslednji dan, 24. junija, okrogla miza o bodoči uporabi lesa v italijanskem gradbeništvu. Obe srečanja bo vodil podtajnik na ministrstvu za zunanjo trgovino in predsednik tržaškega Centra za dokumentacijo o mednarodni lesni trgovini Belci.

Na lesni razstavi bodo nastopili proizvajalci in trgovska podjetja iz Avstrije, Jugoslavije, Poljske, Kanade in Kolumbije. Afriške dežele, ki sodelujejo z Evropsko gospodarsko skupnostjo, bodo priredile skupno razstavo, ki bo obsegala tudi lesne eksponate. Italijansko združenje lesnih industrijcev je najelo 250 kv. metrov razstavne površine, na kateri bodo nastopili državna ustanova za celulozo in papir,

Franciška Brišček z Opčin je slavila 2. aprila svoj 82. rojstni dan in god. Hči Danica ji z družino vošči veliko zdravja in želi še mnogo let življenja v domačem kraju.

GOSTILNA PRI STUDENCU
STRAIN
Dolina št. 40
tel. 228116

Posebna potreba ob slavnostnih priložnostih: poroke, rojstva, imenidani, birne in druge slavnosti. — Možnost prenočitve. — Izbrana jedila in pižaje.

Ob sredah zaprto.

OSMICA
Ljubi Petaros v Borštu toči pristno domače belo in črno vino.

V soboto, 10. aprila odpre
OSMICO
Sancin pri Mostu v Logu,

OSMICA
Silvester Glavina, Lonjer 255, toči pristno domače belo in črno vino. Vabljani vsi ljubitelji slahtne kapljice.

Velika vztrajnost in marljivost: odlike amaterskega odra p.d. «Prosek-Kontovel»

Tudi gledališki amaterizem, ki je pri nas že skoraj povsem izumrl, zahteva svojo kvaliteto

Ko bo zgodovinar pisal zgodovino zamejskih amaterskih odrov, bo moral ugotoviti trije. Prvič, da je naš zamejski gledališki amaterizem dosegel svoj vrh in «zlato dobo» v času, ko so se po koncu vojne na Tržaškem ponovno pričela obnovljati prosvetna društva in je bila katerakoli kulturno-prosvetna dejavnost, tudi gledališka, ne samo izraz osebnostnega navdušenja, ampak morda predvsem

skupinskega; drugič, da so po tem valu, amaterski odri sicer še številno delovali, vendar pa je bilo za čuti neko nezanimanje, ki se je v večini primerov dalo izenačiti z nevoljo po garanju, saj je bila človeku intima sprostitev pričenena tako rekoč na dlani in kjer, ali malokateri vodja zamejske amaterske skupine potrdil za to, da bi skupina bolj in bolj rasla v kvaliteto, se poglabljala v svoj razvoj in končno dosegla v svojem gledališkem amaterizmu tisti pomen gledališča, ki so mu gledališke deske in vonj po odrski maski očarljiv in neprimerljiv svet, v katerem se, vsaj v mejah možnosti, splošča živeti. Živeti za ta svet pa pomeni tudi razumno sprejemanje gledališča, kar seveda ni lahko, vendar pa potrebno.

Amaterski oder p.d. «Prosek-Kontovel» je eden tistih redkih društvenih dramskih skupin, ki nam vsako leto pridno pripravi novo delo. Mimo vseh kritičnih pripomb, menim, da bi ta oder, v katerem je neke čuti silnice tistega živ-

ljenja v gledališču, zaslužil neko organsko vodstvo, ki bi mu dajalo smernice za delo in ga spodbujalo k temu, da bi iz kvantitete prešel tudi na res kvaliteto ravne. Večina igralcev in igralk je vrsto let nastopa na proseško-kontovelskem odru, se marljivo poglablja v delo, ne čuti pa menda potrebe, da bi to svoje navdušenje strokovno izpopolnilo, skratka, da bi postalo takšno amatersko gledališče, kakršnega si danes predstavljamo. Naj mi proseško-kontovelski igralci ne zamerijo za te pripombe, vendar sem mnenja, da bi, če samo zaradi navdušenja, ki ga imajo, zaslužili tudi več strokovnih uspehov, katerih je trenutno bolj malo.

Veseloigra Američana Normana Krasne «Draga Ruth» s katero so se letos predstavili, je sicer hvaležno, vendar pa neproblematično delo, ki ne zahteva nič drugega kot nekoliko živahen tempo, malce karikature, določen odnos do situacije komike, pa že imamo predstavbo, ob kateri se občinstvo zabava in inteligentno sprejema dogajanje na odru. Ko sem gledal predstavbo proseško-kontovelskega odra sem, razen redkih izjem (zlasti pri ženskem delu ansambla), imel neprijeten občutek, kot bi se igralci v lesnem in pretiranu nakičenem scenemskem prostoru, slabo počutili in čim bolj hoteli h kraju. Če dodam k temu, da bi nekaj več režijskih domislic in mizan-scenske razgibanosti za dober del lahko popestrilo uprizoritev in bi namesto skoraj na pamet naučenih stavkov lahko zaslužili v, denimo Mirjam več navihano, v zaročen-cu več uradniškega dolgočasje, v poročniku več privlačnosti, v sod-niku Wilkinsu več močnatosti, potem moram reči, da nas predstava, s razliko od lanske Katajeva «Dan oddiha» uprizoritevno mnogo problematičnejše, vendar doslednejše uprizorjene, ni mogla v celoti povsem navdušiti. Manjkala ji je ti-sta sprostitvena sila, ki je vsa prejšnja leta odlikovala to mlado amatersko skupino.

Pa se to. Kritične opombe gredo navadno na račun tistih, ki pridno in marljivo delujejo. muham enodnevnicam pa že itak vedno dajemo navadno lovorko «poguma». Se en dokaz torej, da z zanimanjem in kritičnostjo sprejemamo plodno delovanje tega našega, skorajda edinega amaterskega gledališkega odra v zamejstvu...

S. V.

Z bogato izbiro prekrasnih BELOKRANJSKIH PISANIC in vsakovrstnih drugih s slovenskimi na rodni motiv postavljenih velikonočnih jajc (delo Julija Učaka) ter miniaturnih butar, dokaj prijetno in domiselno razvrščenih v prikupnih pletenih košaricah in najrazličnejših drugih izdelkov slovenskega rokodelstva vam TRŽAŠKA KNJIGARNA (Ulica sv. Franciška 20, tel. 61-792) vošči prav vse velikončne praznike! Oglejte si jih in si ne boste mogli kaj, da jih ne bi kupili...

SKRIVNOST LEPEGA TENA

je v vsakodnevnem uživanju RADENSKE

Radenska

prinaša zdravje in vitalnost

Posebna prodaja za restavracije-gostilne-bare
«MINERVA» daje v prodajo po propagandnih cenah omejeno število TV sprejemnikov za barvno TV za sprejemanje programa koprškega Radia

IZKORISTITE PRILOŽNOST!

RADIO TREVISAN TRST - ULICA S. NICOLÒ 21 - TELEFON 24018

RADIO VIZIJA

NEDELJA, 4. APRILA

PONEDELJEK, 5. APRILA

TRST A

8.15, 13.15, 14.15, 20.14 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Maša; 10.00 Godalne skladbe; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše; 12.30 Nabožna glasba; 12.30 Zabavna glasba; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 Radijska trojeanka; 17.30 Lalka glasba; 17.30 Zborovsko petje; 18.00 Mišnaturni koncert; 18.45 Pratika; 19.00 Lalka glasba; 19.30 Film; 20.00 Glasba; 20.30 Sport; 20.30 Sloven. folklor; 21.00 Semeni plošče; 22.00 Nedelja v sportu; 22.10 Godalna glasba; 22.25 Zabavna glasba.

TRST

8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Orkestri; 10.30 Pismi.

KOPER

7.00, 8.30, 12.30, 14.30, 16.00, 19.15, 22.30 Poročila; 7.10 Jutrarnja glasba; 9.30 »20.000 lir za vaš spored«; 10.00 Ray Conniff; 10.45 Znanje melodije; 11.00 Dogodki in odmevi; 11.30 »Pomurama«; 12.00 Pogovor s poslušalci; 12.10, 12.45 in 13.07 Glasba po željah; 14.00 Sport dnevi; 14.05 Buvo orkester; 14.40 Sosedni kraji in ljudje; 16.00 Glasba po željah; 16.00 Pihalna godba RTV Ljubljana; 16.30 Prenos RL; 19.00 Sportna nedelja; 19.30 Prenos RL; 22.00 Plesna glasba; 23.00 Prenos RL.

NACIONALNI PROGRAM

8.00, 13.00, 15.00, 20.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.30 Organist Kraft; 9.55 Maša; 10.22 Hit Parade; 13.15 Veselo popoldne; 15.30 Popoln dan; 16.30 Vse o nogometu; 17.30 Formula uno; 18.25 Nedeljski koncert; 19.30 TV glasba; 20.25 Zabavni spored; 21.20 pianist Nikita Magaloff;

PII. PROGRAM

7.30, 8.30, 13.30, 19.30 Poročila; 8.40 Plošče; 9.35 Veliki variete; 11.00 Telefonski pogovori; 12.00 Sportne napovedi; 12.30 Oddaja in L. Dallo; 13.00 Kviz narobe; 13.35 Alto gradimento; 13.40 Preizkušajo se diletanzi; 15.20 Plošče resne glasbe; 17.00 Sportna nedelja; 18.40 Operetna glasba; 20.10 Operna glasba; 21.30 Nove plošče;

III. PROGRAM

10.00 Koncert za začetek; 11.15 Pri orglah E. F. Biggs; 11.50 Folk. glasba; 12.30 Brahms; 13.00 Medigra; 13.45 Opera v 3 dejanjih; 15.30 Radijska trojeanka; 17.30 Plošče; 19.15 Vsakovečerni koncert; 20.15 Preteklost in sedanjost; 20.45 Poezija po svetu.

SLOVENIJA

7.00, 8.00, 12.00, 15.00, 17.00, 18.30 Poročila; 7.50 Informativna oddaja; 8.05 Radijska igra za otroke; 8.35 Orkestralne skladbe za mladino; 9.05 Srečanja v studiju 14; 10.05 Se pomnite, tovariši; 10.25 Pismi borbe in dela; 11.30 Pogovor s poslušalci; 13.15 Zabavna glasba; 13.30 Nedeljski koncert; 13.50 Z domačimi ansambli; 14.05 S. Puharjevim; 14.30 Hvala; 14.40 Klavir v ritmu; 15.05 - 17.00 Nedeljsko sporno popoldne; 17.05 Iz opernega sveta; 17.30 Radijska igra; 18.15 Ljudje v Beethovnu; 19.00 Lahko noč, otroci! 19.15 Glasbene razglednice; 20.00 »V nedeljo zvečer 22.20 Zaplešite z nami«.

ITAL. TELEVIIZIJA

10.00 Maša; 13.30 Dnevnik; 14.00 Kmetijska oddaja; 15.00 Sport; 16.45 TV za otroke; 17.45 Nogomet; 17.55 Sport s Pippom Baudom; 19.00 Dnevnik; 19.10 Ital. nog. prvenstvo; 19.55 Sport; 20.30 Dnevnik; 21.00 T. Mann; »Buddenbrookovi«; 22.20 Sportna nedelja; 23.15 Dnevnik.

II. KANAL

16.45 Sport; 18.30 Rumunska in jugoslov. folklor; 21.00 Dnevnik; 21.15 Glasbeni spored; 22.25 Film 70.

KOPRSKA BARVNA TELEVIIZIJA

14.55 Nogomet: Jugoslavija - Nizozemska; 19.00 Barvni monoskop; 19.30 Oddaja za mladino; 19.55 Risanke; 20.00 TV - priredba.

JUG. TELEVIIZIJA OD 4. DO 10. APRILA

NEDELJA, 4. aprila

9.30 Koroski oklet in ansambel Kmetice; 10.00 Kmetijska oddaja; 10.45 Mozaik; 10.30 Otroška matineja; 11.45 TV kaptol; 12.00 Mednarodni motokros; 16.50 Plavalni troboj mladincev Jugoslavije; NDR in Poljske; 18.00 Ameriški film; 20.00 TV dnevnik; 20.35 »Karadžić« - humoristična oddaja; 21.35 Videofon; 21.50 Sportni pregled; 22.20 Poročila.

PONEDELJEK, 5. aprila

9.05 Odrpta univerza; 9.35 TV v šoli; 10.30 Nemščina; 10.45 Angleščina; 11.00 Osnove splošne izobrazbe; 14.45 TV v šoli; 15.40 Nemščina; 15.55 Angleščina; 16.10 Francoščina; 17.40 Mendo in Slavica; 18.00 Risanke; 18.15 Obzorik; 18.30 Diabetes; 19.05 Mladi na mlado; 20.00 TV dnevnik; 20.30 »Ena ni tri« - film iz serije VOS; 21.20 Kulturne diagonale; 22.00 Poročila.

TOREK, 6. aprila

9.35 TV v šoli; 10.40 Ruščina; 11.00 Likovni pouk; 14.45 TV v šoli; 15.35 Ruščina; 15.55 TV vrt; 16.10 Angleščina; 17.45 Tiktak; 18.00 Risanke; 18.15 Obzorik; 18.30 Slovenski topi; 19.00 Mozaik; 19.05 Sodobno gospodarstvo; 19.30 Starši in otroci; 19.40 Pet minut za boljši jezik; 20.00 TV dnevnik; 20.30 Nepozabni Fernand; 22.05 Nokturno; 23.35 Poročila.

SREDA, 7. aprila

8.15 TV v šoli; 17.15 Svetovno prvenstvo v namiznem tenisu; 17.45 Pika Nogavička; 18.15 Obzorik; 18.30 Vsa slager sezone;

TRST A

7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.30 Jutrarnja glasba; 11.40 Radio za šole; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušalce; 18.15 Umetnost in prireditve; 18.50 Deželni skladatelji; 19.15 Voikalni oklet; 19.30 Ansambel Sambistas Da Guanabara; 20.00 Sportna tribuna; 21.00 Kulturni odmevi; 21.20 Romantične melodije; 21.40 Slovenski solisti;

TRST

12.10 Plošče; 14.45 Tretja stran; KOPER

6.30, 7.00, 10.00, 12.30, 14.00, 14.30, 16.00, 17.00, 19.15, 22.30 Poročila; 7.30 Jutrarnja glasba; 8.15 Strani albuma; 9.30 »20.000 lir za vaš spored«; 10.05 Juke box; 11.00 Popevke; 12.00, 12.45 in 13.07 Glasba po željah; 14.05 Sport; 14.15 Lalka glasba; 15.00 Prenos RL; 15.30 Od popevke do popevke; 16.20 Lepe pesmi; 16.40 Naši ansambli; 17.30 Oddaja za otroke; 18.00 Koncert; 18.30 Ploščice; 19.30 Prenos RL; 22.15 Orkestri; 22.35 Solisti in orkestri; 23.00 Prenos RL.

NACIONALNI PROGRAM

7.00, 8.00, 13.00, 15.00, 20.00 Poročila; 9.15 Vi in jaz; 11.10 Radijska priredba; 13.15 Hit Parade; 14.00 Veselo popoldne; 16.00 Popoln dan; 16.30 Odjaja za mladino; 18.15 Ploščice; 18.45 Gospodarsko sindikalni pregled; 19.00 Kulturna oddaja; 20.20 Sestanek petih;

II. PROGRAM

7.30, 8.30, 13.30, 14.30, 19.30 Poročila; 8.40 Orkestri; 9.50 »Barabas«; 10.05 Popevke; 10.35 Telefonski pogovori; 12.35 Alto gradimento; 14.00 in 18.05 Kako in zakaj; 15.00 Ne vse, toda o vsem; 15.40 Enotni razred; 16.05 Odrpti studio; 20.10 Glasba po željah; 21.00 Kviz narobe; 22.00 Schumann; 22.40 Radijska priredba.

III. PROGRAM

10.00 Koncert za začetek; 11.45 Sodobna italijanska glasba; 12.30 Baletna glasba; 13.00 Medigra; 14.30 Vsepriljen in današnji izvajalci; 15.30 Britten; 16.35 J. C. Bach; 17.20 Strani albuma; 17.40 Jazz; 19.15 Vsakovečerni koncert; 20.00 Melodrama; 21.30 Radijska priredba.

SLOVENIJA

8.00, 12.00, 15.00, 17.00, 19.30 Poročila; 7.45 Informativna oddaja; 8.10 Glasbena matineja; 9.05 Pisan svet pravljic in zgodbi; 9.20 Clobanov cvet; 9.40 Metka Malus in Lado Leskova; 10.15 in 12.00 Pri vas doma; 12.10 Baletna suita za orkester; 12.30 Kmetijski nasveti; 12.40 Igrajo veliki pihalni orkestri; 13.15 Zabavna glasba; 14.10 Iz del mojstrov lahke glasbe; 14.35 Naši poslušalci čestitajo; 15.30 Glasbeni intermezzo; 15.40 Ljubljanski zbori; 16.00 »Vrtuljak«; 16.30 Z opernih odrov; 17.10 Ponedeljkovo glasbeno popoldne; 18.15 Propagandna oddaja; 18.35 »Interneta 469«; 19.00 Lahko noč, otroci! 19.15 Minute s ansambliom J. Krezeta; 20.00 Claude Debussy; 21.40 Domača lalka glasba; 22.15 Za ljubitelje jaza;

ITAL. TELEVIIZIJA

12.30 Kulturna oddaja; 13.30 Dnevnik; 17.00 Oddaja za najmlajše; 17.30 Dnevnik; 17.45 TV za otroke; 18.45 Nove knjige; 19.15 Kulturna oddaja; 19.45 Sportni dnevnik in kronike; 20.30 Dnevnik; 21.00 Film: »Plaćati ali umreti«; 23.00 Dnevnik.

II. KANAL

21.00 Dnevnik; 21.20 Gospodarska panorama; 22.05 Simfonični koncert.

KOPRSKA BARVNA TELEVIIZIJA

19.05 Barvni monoskop; 19.30 Oddaja za mlade; 19.50 Risanke; 20.00 Slov. ritmi; 20.30 Glasbeni spored.

Potrebni so ukrepi proti okužbam in za ureditev mestne kanalizacije

Radikalen načrt za ureditev kanalizacije v Novi Gorici, ki upošteva tudi koristi Gorice - Jutri seja občinskega sveta

Občinski odbor v Gorici je svojo zadnjo sejo, v petek zvečer, posvetil v pretežni meri problemu okuženja vode in zraka na področju goriške občine. Seji sta s tem v zvezi prisostvovala tudi občinski zdravnik dr. Gregorij in načelnik tehničnega oddelka inž. Pontello.

Najprej je govoril župan Martina, ki je ugotovil, da smo v Gorici, kar se okužbe zraka in vode tiče, na boljšem kot po drugih mestih in deželah, vendar pa je treba pravčasno podpreti ustrezne zaščitne ukrepe.

Občinski odbor je podrobneje razvil to temo in predlagal, naj bi kot prvi ukrep obravnavali problem zdravstvenega položaja zdravcev na njihovem delovnem mestu in sprejeli ustrezne ukrepe.

Dr. Gregorij je v zdravniškega stališča govoril o okužbah od strani industrije v Gorici, s posebnim izzivom na tekstilno tovarno v Podgorju in na tovarno SAFOG, ki sta bili zgrajeni v preteklem stoletju zunaj mesta, ki pa se sedaj razširilo do obeh. Poleg tega ustavlja Kalvarija okužen zrak nad mestnim naseljem.

Inž. Pontello je podrobneje govoril o mestni kanalizaciji, ki je razpredena v dolžini 45 km ter odvaja tudi deževnico. Kanalizacija je v dobrem stanju, vendar potrebuje nadaljnjih izboljšav. Predvsem bi bilo treba zgraditi dva čistilnika v UL della Barca in degli Scogli na Solskanem polju. Obenem pa bi bilo treba misliti na moderno napravo za čiščenje odpadnih voda na iztok kanalizacije, za kar bi potrebovali kakih 700 milijonov lir. Omenil je tudi potrebo za ureditev kanalizacije v Ločniku.

Tem poročilom je sledila diskusija, pri kateri so dali občinski svetniki predlogov in nasvetov, ter izrazili svojo zaskrbljenost prihodnosti kemije industrije. Ta problem pa zahteva uvedbo najmodernejših tehničnih ukrepov in ni lahko izvedljiv.

Ko so govorili o problemu, kako ohraniti čiste vode v Soči, so se glasno ugotovili potrebo, da se glede tega posvetujejo z občinsko upravo v Novi Gorici. Župan Martina je poročal, da je imel s tem v zvezi pred kakimi 10 dnevi razgovor s predsednikom občinske skupščine v Novi Gorici, kjer sta bila soglasna oba v tem, da je treba ohraniti čiste soške vode, ker predstavljajo velik turistični interes za obe občini.

Ob priliki tega sestanka obeh županov v Novi Gorici je bil govor tudi o zaskrbljenosti v Gorici glede odvajanja odpadnih voda in kanalizacije v Novi Gorici. Glede tega problema so upravitelji novogoriške občine dali goriškemu županu konkretna zagotovila, ki so opravila vsako zaskrbljenost. Predložili so mu in obrazložili načrte občinske uprave, ki nakazujejo radikalno rešitev tega problema z izgradnjo temeljitega in modernega kanalizacijskega sistema, ki v največji meri upošteva tudi potrebe Gorice. Ta načrt predvideva izgradnjo 11 km dolgega glavnega odvodnega kanala, ki bo odpravil tudi vmesne odvodne kanale, ki so v dotiku z Gorico ter se bo zaključil v Vipavi, kjer bodo uredili, s precejšnjimi stroški, moderen čistilni sistem odpadnih voda.

Ob koncu so občinski odobril še vrsto ukrepov upravnega značaja.

Omenimo naj še, da bo jutri, v ponedeljek, z začetkom ob 18.30, seja občinskega sveta, na kateri bodo obravnavali o problemih, ki so bili na dnevnem redu prejšnjih sej, pa jih niso še obravnavali in katerim so dodali še nekatere nove točke.

Na PSI razprava o avtoportu

Mestni odbor PSI je razpravljal o številnih vprašanih gospodarskega značaja. Ugotovili so nujnost, da inž. Clerici Rusconi, kateremu je trgovinska zbornica dala nalog za izdelavo načrta za avtoport, čimprej izroči rezultate raziskave in da občina ta načrt takoj osvoji. Čimprej je tudi treba preiti k dejanskim izvedbi načrta za avtoport. Skladno s tem naj se ustanovi mestna posvetovalna komisija s pristojno političnih, gospodarskih in sindikalnih forumov, da bi pregledali celotni načrt za to važno delo. Istočasno je treba ustanoviti, kot delo, za sporazum levdredinskih strank, konzorcij za upravljanje avtoporta.

Poleg tega naj prizadeje krajevne uprave izvolijo svoje predstavnike v konzorcij goriške industrijske cone.

Svetovalci KPI o krizi v podgorski predilnici

Skupina komunističnih svetovalcev se je sestala s pokrajinskim prednikom dr. Chientarolijem in mu predložila težak položaj, v katerem se nahajajo delavci in delavci v podgorski predilnici po zadnjih ukrepih ravnanja, ki so obično nižali delovni urnik velikemu številu zaposlenih. Svetovalci KPI so predložili nujnost razprave v pokrajinskem svetu ter možnost posebnih konferenc o vprašanju tekstilne industrije.

O vprašanju znižanja delovnega urnika v podgorski predilnici je vložil včeraj interpelacijo na občino

OBČINSKA SEJA V GORICI

gorji SO in VO v torek, 6. aprila, kategorije VR in IR pa v sredo, 7. aprila.

Odbornik Agati o zakonu 167

Na sežu krščanske demokracije je sta župan Martina in odbornik za javna dela Agati prikazala članom občinskega odbora te stranke vsa vprašanja v zvezi z izvajanjem zakona št. 167. Omenjeni odbornik je dejal, da ima sedaj občina z regulacijskim načrtom moč, da bi pri čela dejansko ta zakon izvajati.

Bencinski boni

Avtomobilski klub v Gorici sporoča, da je od 1. aprila v teku razdeljevanje bencinskih bonov za drugo trimeseje. Razdeljevanje se zaključuje 15. maja. Uradi za razdeljevanje v Ulici Roma 16 postujejo delavci od 8. do 12. in od 16. do 17. ure; ob sobotah pa samo uopolne.

Odbornik Giust sprejel predstavnike goriške SZD

Te dni je deželni odbornik za šolsko SZD, s katerimi se je zadržal v daljšem razgovoru o perečih problemih slovenskih šol v Gorici. Pokrajinska svetovalka Ferletičeva, predsednik šulogov ter tajnik Terpin so odborniku podrobneje razložili težko stanje slovenskih šolskih stavb na Goriškem in ga naprosili, naj intervencira na pristojnih mestih in naj napravi kar je v njegovi moči, da se ta vprašanja čimprej uredijo. Odbornik Giust je obljubil svoje konkretno zanimanje in posredovanje. Goriške predstavnike je k odborniku spremljal deželni svetovalec Štoka.

Odbornik Agati o zakonu 167

Na sežu krščanske demokracije je sta župan Martina in odbornik za javna dela Agati prikazala članom občinskega odbora te stranke vsa vprašanja v zvezi z izvajanjem zakona št. 167. Omenjeni odbornik je dejal, da ima sedaj občina z regulacijskim načrtom moč, da bi pri čela dejansko ta zakon izvajati.

Skladkor in kava proste cone

Trgovinska zbornica sporoča, da so začeli z razdeljevanjem skladkorja in kave proste cone za skupnosti, gostinske obrate in druge podobne ustanove. Zadevne odrezke je treba dvigniti do 30. aprila pri trgovinski zbornici.

Izplačilo pokojnin INPS v Pevni in Doberdolu

Poslana uprava v Pevni sporoča vsem prizadetim, da bodo izplačevali pokojnine INPS dne 6. 7. in 8. aprila.

Na poštnem uradu v Doberdolu pa bodo izplačevali pokojnine kate-

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V GORICI in ZVEZA SLOVENSKE KATOLISKE PROSVETE V GORICI

V sredo, 7. aprila ob 16. uri v Katoliškem domu v GORICI

GOSTOVANJE MLADINSKEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

Wilhelm Busch

CIPEK IN CAPEK

(zgodba o dveh malopridnih dečkih)

Dramatizacija: T. Payer in T. Braun

Scena: Uroš Vagaja

Kostumi: Milja Jarčeva

Glasba: Marjan Vodopivec

Režija: DUSAN MLAKAR

ŠTANDREŠKE KORENINE

Loviš Nanut je dopolnil 80 let

V petek, 2. aprila je dopolnil 80 let življenja Loviš Nanut, ki je znana naša osebnost v Štandrežu.

Rodil se je leta 1891 v družini tiskarja »vovnikov« ali po domače »furnarjev«, ki so pred prvo svetovno vojno prevažali premog z železniške postaje v papirnico v Podgorju. Ko je pojezme to delo odpadlo, se je posvetil prevažanju peska iz Soče za gradbene in druge potrebe.

V hlevu je ponavadi imel po dva konja in starejši vaščani se jih še dobro spominjajo s hudomušno prepombo, da so bili rajši bolj suhi, kot ne; nič čudnega saj sta morala tudi konja trdo garati skupaj s svojim gospodarjem, ker so bili takrat časi bolj težki in zaslužek redek in majhen.

Pa kljub temu ve naš jubilarji povedati, da je bilo v nekdanjih časih v Štandrežu tudi lepo, zlasti kadar so se domačini ob nedeljah in praznikih razvili po gostinlah v središču vasi. Takrat so bile v središču vasi tri gostilne, Jut, Lutman in Turri.

Rekli smo že, da je bilo sčasoma vedno manj služb za prevozniki in tudi naš jubilarji se je moral za nekaj let odreči konjem. Pa ni

mogel vzdržati in predlaskim je zopet enega spravil v svoj hlev, pa mu je takoj odlegel, njemu namreč. Kljub svojim 80 letom še vedno šarita s konjem po domačem polju, ali pa se ukvarja doma z edino kravico v hlevu.

Tudi ko smo ga obiskali v zvezi z njegovim jubilejem sta bila s njim v vinogradu, kjer se mu je nekaj zataknilo »v plantah« in zaprosil je za pomoč ter z obžalovanjem ugovarjal: »Kam je šla vsa nekdanja moja moč? No pa je ima, že upošteva moje 80 let, še vedno kar precej«.

Od treh hčera je ostala na domu samo ena, s katero živi; ostali dve sta se poročili drugam. Loviš nam je povedal, da je bil v hlevu dober čitatelj našega lista, dokler mu ni opasal vid. »Vendar pa še vedno kaj čitam, kadar je kaj posebnega važnega ali lepega,« je zaključil naš občanec, ki v vsem svojem dolgem življenju ni nikoli v nemarjal delu na polju ter mu ostal vedno zvest, kakor svojemu Štandrežu.

Znanci, vaščani in prijatelji pa naše uredništvo mu želijo še mnogo let zdravia in mirnega življenja.

n. d.

OB DANAŠNEM PRAZNOVANJU OBRTNIKOV

Černigojevi pohištveni izdelki so uživali izreden sloves

Stanku Černigoju bodo danes izročili diplomu za dolgoletno delovanje mizarske delavnice - Oče Anton je imel za svoje pohištvo odlične odjemalce - Prvi na Primorskem je leta 1905 imel električne stroje

Leta 1905 so v mizarski delavnici mojstra Antona Černigoja na takratni Tržaški cesti 18 namestili električne stroje, ki so bili prvi na Primorskem. Njegova delavnica je uživala velik sloves in mojster Černigoj je izdeloval pohištvo in drugo leseno stanovanjsko opremo za zelo imenitne ljudi v mestu, na podeželju, k njemu so prihajali tudi kupci z daljnega Dunaja.

Anton Černigoj se je rodil 1861 leta v Selu na Vipavskem. 32 let mu je bilo, ko je po smrti žene s svojimi otroci prišel v Gorico. Stanovalec je bil v družini na Gradu, bil zavezanec Slovenec, saj je svoje otroke pošiljal v oddaljeni slovenski vrtec »pod Grapo« v Ulico Barzelin, čeprav je imel pred nosom, tik pod gradom, italijanski občinski vrtec. Prva leta je delal pri mojstru Doljaku v Solkanu in ko je videl, da je ta dobil na neki dunajski razstavi nagrado za njegovo pohištvo, se je odločil za samostojno nastop.

V letu 1897 je odprl lastno delavnico v UL Morelli v stavbi, ki je bila last uršulnik. Prodaj je domačo omaro, da je dobil denar za prve tri mesece najemnine. Prednica uršulinskega samostana mu je kot prvo delo naročila fino trsto, da bi z njim sejali moko za pripravljene hostje. Černigoj je za to svoje delo dobil 12 goldinarjev, izdelek je bil tako dober, da je tudi goriški nadškof naročil tako sito.

Pozneje se je pri njem oglašala Goričanka gospa Hvala in ga zaprosila, da bi sprejel v službo kot vajenca njenega sina Severina. Ker pa ni bilo v delavnici prostora za več ljudi, je gospa Hvala sama u-

Morda je prav spomniti se še kakšnega dogodka iz tih let. Leta 1912 je dobil z Dunaja naročilo od nekake admirala: hčerka se mu je poročila, poslal je načrte za celotno stanovanjsko opremo. Mojster Černigoj je izdelal natančno, tako da je dobil visoko priznanje in še več slovesa. V vili grofov Corinini v Semperu je izdelal izrezljane polžaste stopnice. Zaradi tega je dobil podobno naročilo tudi od grofov Windischgratza za njihov grad v Planini.

Prva svetovna vojna ni prizanesla niti Černigojevi družini. Šli so v begunstvo, ko so se vrnili domov, so našli hišo poškodovano, nekateri stroji pa so kar izginili. Trinajstletnemu sinu Stanku je v rokah eksplodiral puškin naboj in zato ima poškodovane štiri prste na levi roki.

Mojster Černigoj si je po vojni na

Naš veliki dolg

Trideset let je od tedaj. Ob letnici, vredna, da se je spomni. Tri tedne po nacifasističnem napadu na Jugoslavijo, dva tedna po nečistem razpadu in kapitulaciji jugoslovanske armade se je v Ljubljani porodila Osvobodilna fronta slovenskega naroda. Z neverjetno naglico je naš mali narod sredi zaslužene Evrope napravil skupno z bratskimi jugoslovanskimi narodi svoj veliki izpit. S svojim narodom smo tudi priporočili, da se odločimo, bomo poživljeno in smrt. Za ta neenaki boj z daleč premočnim nasprotnikom nas je dolgoletno fašistično zatiranje. Prav zato se je v osvobodilni boji na ta ali druga način vključilo sorazmerno veliko ljudi, mož, žena in mladine, kakor v nobenem drugem delu slovenskega narodnega ozemlja. Če je bila množična ljudska vstaja, je bila tu pri nas. Pred tridesetimi leti se je pričela doba, ki ima prvenstveno mesto v zgodovini slovenskega naroda. Takrat smo svojo zgodovino pisali s krvjo in solzami, a danes, ko bi jo morali vpisati še v knjigo, ali smo to storili, ali to delamo?

Bojim se, da bo del takratne naše zgodovine z odhodom generacije, ki jo je ustvarjala, šel v pozabo. In sicer prav tisti del, ki bi bil živ dokumentiral množičnost našega boja. Rekel bo kdo: «Saj so vendar naši časopisi polni člankov o NOB.» Da, to drži. Toda poročanje ima hibo. Vse to pisanje je bolj ali manj priložnostno, da se počasi ta ali druga obletnica, da se spomnimo tega ali onega boja. Tudi brošure, ki izidejo ob odkritju katerega spomenika, imajo vidne znake hiritne in zato je tudi njihova dokumentarnost večkrat okrnjena. V časopisnih člankih, ki so pisani pač za dnevnik, ni stremjenja po neki sistematičnosti, zato se piše naša zgodovina le fragmentarno. In se to posebnost ima tako priložnostno pisanje: prevladuje poročanje o našem trpljenju in žrtvah, o ječah, o Rižarni in koncentracijskih taboriščih, o požarih domov, o padlih borcih in postreljenih in obešenih talcih. Sorazmerno manj pa izvem o naši ilegalni politični organizaciji in njeni razvejaniosti po terenu, o njenem prispevanju k oboroženi borbi, kakor tudi o borbi sami.

Pred kratkim so tri naše občine, dolinska, nabrežinska in zgonska, predložile prošnjo za odklonevanje z zlato svetilno. Ni najmanjšega dvoma, da vse te naše občine tako odlično tudi zaslužijo, toda dokumentacija za uveljavitev pri sodnih oblasteh je zelo slaba. Dokumentirajo jo partizanski grobovi občanov, seznani požarih domov, priglasni listi raztreseni in težko dosegljivi po raznih časopisih in revijah. Delež občanov v aktivni borbi in v organiziranju njenega zaledja, kar je bistveno v uveljavitvi za odklonevanje, ni le medlo znan in največkrat ni ni napisan in živi samo v spominih in pripovedovanju takratnih borcev in aktivistov.

Skrajni čas je, da se lotimo sistematičnega zbiranja gradiva za zgodovino tiste dobe, ki je v «naroda hlapcev napravila narod junakov». To smo dolžni vsem, ki so vzidali svojo življenja v temelje naše zmagave, dolžni smo sami sebi, posebno pa smo se dolžni našim vnukom, bodočim generacijam, katerim naj bo napisana zgodovina naše junške dobe vir vzgoje in ponosne in dostojanstvene ljudi, ki bodo znali ceniti in braniti svoje človečanske pravice.

Veliko delo nas še čaka. Zmogli ga bomo le, če se ga lotimo vsi: bivši partizani in aktivisti, naša osveščena študentska mladina, referenti za zgodovino pri naših posvetnih društvih in vsi ljudje dobre volje.

Mislim, da bi bilo vredno, da o tem vsi temeljito premislimo, se organiziramo in gremo v akcijo. To bi bila tudi najbolj primerna praznovanja tridesetletnice Osvobodilne fronte.

DRAGO PAHOR

Pred tridesetimi leti sta Hitler in Mussolini 6. aprila brez vojne napovedi napadla Jugoslavijo

Hitler je ukazal bombni napad na Beograd, da bi kaznoval njegov junaški upor proti «führerju» velike Nemčije

Prepostavljamo, da je med našimi bralci morda že polovica tako mladih, da se ne morejo spominjati ne začetka druge svetovne vojne ne napada na Jugoslavijo pred 30 leti, ki se je začel s strašnim bombardiranjem Beograda. Zato smo sklenili, da bomo objavili nekaj odstavkov iz Božičeve znane zgodovinske knjige, v kateri so takratni dogodki takole opisani:

Trojni pakt

«Dne 27. septembra 1940 so Nemčija, Italija in Japonska podpisale trojni pakt in si razdelile vplivna območja v Evropi in Aziji. Velike zmage Nemčije proti Poljski, Danskemu, Norveški, Belgiji, zlasti pa nad Francijo poleti 1940, leta so vplivale tudi na japonske politike, da so se pridružil silam osi Rim-Berlin in njunemu «novemu red» in ki je hotel na novo razdeliti svet.

Hitlerjev vzpon je vplival tudi na politiko jugoslovanske vlade. Novembra 1940, leta je prišlo do sestanka med jugoslovanskim in nemškim zunanjim ministrom Cincar Markovićem in Ribbentropom. Decembra je Hitler poslal nemške čete v Grčijo, kjer je italijanska vojska doživela hud poraz. Položaj okoli Jugoslavije je postal vse bolj nevaren in napet.

Januarja 1941, leta je prišel v Jugoslavijo odposlanec predsednika Združenih držav Amerike Roosevelta, kateremu je vlada zagotavljala, da bo Jugoslavija ostala nevtralna. Podobno je izjavila tudi angleški predsednik Neville Chamberlain, vendar knez Pavle ni dovolil, da bi angleški zunanji minister obiskal Beograd. Nemški plačanci-petoletniki, med katerimi je bil tudi general Nedić, načelnik generalnega štaba jugoslovanske vojske, so imeli vse večji vpliv tudi na kneza Pavla. Ta je podprl njihovo težnjo, ki je bila že od nekdaj tudi težnja srbske buržoazije, da bi Jugoslavija dobila grški Solun, kar pa je bilo mogoče le v sodelovanju z Nemčijo. Tako sta se 27. februarja 1941. leta obiskala Hitlerja predsednik vlade Cvetković in zunanji minister Marković. Temu sestanku je sledil 4. marca še tajni sestanek Hitlerja s knezom Pavlom, ki je bil pod močnim vplivom dogodkov v Bolgariji, ki so jo Nemci zasedli že 1. marca, ko je pristopila k trojnemu paktu.

Jugoslavija pristopi k paktu

Po vrnitvi je imel knez Pavle razgovor s najodličnejšimi sodelavci, ki so sklenili, da bo Jugoslavija pristopila k paktu. Seja vlade, ki naj bi potrdila to stališče, pa je bila šele 20. marca, ko so vsi ministri razen treh potrdili pristop Jugoslavije k trojnemu paktu.

Dne 25. marca so na Dunaju podpisali sporazum. Nemški zunanji minister von Ribbentrop je tedaj izročil Cvetkoviću tri note. V prvi so zagotovili, da sila osi ne bosta zahtevali prevzema svojih čet preko Jugoslavije, v drugi sta izjavili, da bosta spoštovali suverenost Jugoslavije, v tretji pa sta se Italija in Nemčija obvezali, da ne bosta zahtevali od Jugoslavije vojaške pomoči. Podobne note je izročil tudi italijanski zunanji minister grof Ciano, vendar so italijanske note govorile tudi o Solunu, ki naj bi ga dobila Jugoslavija.

Hitler je bil podpisal sporazuma zelo vesel. Imel ga je za veliko zmago nad Anglijo in Balkan je bil zanj rešen zadeva.

Tako je lahko vse svoje načrte usmeril v priprave za napad na Sovjetsko zvezo.

Prve vesti o podpisu so prišle v Jugoslavijo še istega dne zvečer. Te tedaj so bile prve velike demonstracije, general Si-

mović pa je zbral pod vrisom demonstracij na tajnem sestanku mlade oficirje, ki so se odločili za državni udar v noči od 26. na 27. marec. 26. marca zvečer je knez Pavle odpotoval na Brdo pri Kranju, uporna vojska pa je medtem zasedla glavne položaje in javne zgradbe v Beogradu. General Simović je že po noči sklical ministre in politike ter jim sporočil, da je vojska vrgla vlado Dragiša Cvetkovića in razglasila mladoletnega kralja Petra II. za polnoletnega. Nato so sestavili novo vlado z generalom Simovićem na čelu in prebrali kraljev razglas, da Peter soglasja s državnim udarom. Za ta razglas pa kralj Peter ni vedel in ga je prvi slišal po radiu! Knez Pavle se je moral vrniti v Beograd, kjer je odstopil, nato pa je, ne da bi ga kdo oviral, odšel v tujino.

27. marec

Dne 27. marca so se množice ljudi zgrnile na ulicah in v vseh večjih mestih, zlasti pa v Beogradu obsodile sramotni podpis. V spontanem ogorenju proti Cvetkovićevi vladi in navdušenju za svobodno Jugoslavijo pa je prevzela vodstvo odpora komunistična partija s svojimi gesli in stališči. Pod vodstvom KPJ so množice demonstrantov zahtevale okrepitve obrambne moči države, demokratske pravice, izpustitev obojenih revolucionarjev in prepoved pogodb s fašističnimi državami.

Dogodki 27. marca so usodno vplivali na nadaljnji razvoj jugoslovanskih narodov in so glasno odjeknili v svetu. Hitler in Mussolini sta bila prepričana, da je vlada Cvetković-Maček trdna in močna. Poleg tega nista niti pomislila na to, da bi si kdo upal postaviti se proti Nemčiji, ki je spravila, če vrsto držav na kolena. Prav zato sta bila izredno presenečena in Hitler ni mogel razumeti tako odločnega odpora. Vsi njegovi načrti za uničenje Grčije in napad na Sovjetsko zvezo so se naenkrat podrli in Balkan je bil spet «sod smodnik». Hitler je zato že zvečer 27. marca sklical tajno konferenco, na kateri je hitro in odločno zahteval vojaški napad na Jugoslavijo, ki ga je generalštab nemške armade delno že prej pripravil.

Pri tem Hitler ni čakal na morebitno izjavo nove jugoslovanske vlade, da priznava podpis pristopa k trojnemu paktu. Hitler je pravilno sklepal, da je bil 27. marec udarec proti njegovi politiki in je hotel Jugoslavijo popolnoma uničiti in izbrisati iz zemljevida. Hitlerjeva volja za napad na Jugoslavijo so bila naslednja:

Stajerska in Kranjska se priključita Nemčiji — tretjemu Raju.

Pred tridesetimi leti — po bombardiranju Beograda, 6. aprila — je bila Jugoslavija napadena kar s šestih strani: iz Italije, iz Albanije, iz Nemčije, iz Madžarske, iz Rumunije in iz Bolgarske. (Iz knjige Ferdo Čulinović: «Okupatorska politika Jugoslavije», Beograd 1970.)

hu kot «Gau Steyermark»; severni del Kranjske do Ljubljane se priključijo Koroski;

Prekmurje dobi Madžarska;

Banati si razdelita Madžarska in Nemčija, ki dobi še severno Srbijo z rudnikom bakra v Boru;

južna Srbija (Makedonija) pride pod Bolgarijo;

«Stara Srbija» pod nemško vojno upravo;

Hrvatska postane posebna država;

za Bosno in Hercegovino ter Črno goro pošle Italijo, ki proči tudi možnost ustanovitve samostojne Črne gore.

Politika nove vlade se po 27. marcu ni spremenila. Komunisti so se naprej ostali zaprti v ječah in koncentracijskih taboriščih. V zunanji politiki je Simo-

vićeva vlada iskala stikov z mnogimi državami in je želela krmariti med osjo in zahodnimi silami. 1. aprila je prišlo tudi do diplomatskih stikov z Moskvo. Sporazum o vzajemni pomoči je bil podpisan 6. aprila, na dan, ko so Nemci napadli Jugoslavijo. Odnosi z Nemčijo in Italijo naj bi se nadaljevali v duhu podpisa o pristopu k trojnemu paktu, ki ga je priznala tudi nova vlada. Ta je z vsem svojim ravnanjem želela nevtralnost, ki pa v takratnih političnih razmerah ni bila več mogoča.

Razglas KPJ

Po 27. marcu je vladalo v Jugoslaviji težko in moreče razpoloženje. Ulice so bile polne ljudi, ki so pričakovali novih vestí o politiki vlade. Rezerviste

so klicali v vojsko in jih pošiljali na meje. V mučnem in negotovem pričakovanju, kaj se bo zgodilo, je bila posebno delavna nemška peta kolona. Med ljudmi je žubrela strah pred napadom, širila vesti o slabi vojaški pripravljenosti jugoslovanske vojske, naphovala veličino in moč Nemčije itd. Petokolonski so bili najbolj glasni na Slovenskem in še posebej na Stajerskem, kjer so imeli Nemci in nemskurtarji številne organizacije in društva.

Komunistična partija je po 25. marcu še okrepila svojo dejavnost. Centralni komite KP Slovenije je 27. marca razglasil:

«Ljudski gnev je strmglo vladal vladu Cvetković, Maček in Kulevci, ki je podlo in izdajalsko prodala neodvisnost narodov Jugoslavije nemškim in italijan-

skim imperialističnim razbojniškom... Delavci iz tovarn in obratov! Kmetje iz vasi! Nameščenci iz uradov! Zdržimo svoje sile v skupni borbi! Vsi v demonstracijah! Vsi v borbi! Za pakt o vzajemni pomoči z ZSSR! Za pravo ljudsko vlado!»

Komunisti so bili prepričani, da bodo Nemci napadli Jugoslavijo. Buržoazija je očitala komunistom, da so med urodna organizacija, ki ne pozna borbe za svoj narod, vendar je prav partija storila vse, kar je bilo v njeni moči za obrambo domovine.

Po 27. marcu sta obiskala štab Dravske divizije v Ljubljani Boris Kidrič in Aleš Bebler in v imenu CK ZKS zahtevala: 1. orožje za protovoljce, ki jih mobilizacija partije zlasti med študenti in delavci in

2. dovoljenje za javen nastop komunistov v tisku in radiu, kjer bodo pozivali k obrambi domovine.

Komandant ju je lepo sprejel, vendar ni mogel ničesar storiti brez soglasja generalnega štaba.

6. april

Tudi prve dni aprila je CK KP Slovenije skrbno spremljal razvoj dogodkov. Zahteval je sklenitev pogodbe s Sovjetsko zvezo in opozarjal na notranje sovražnike, ki «slovenski narod že desetletja izkoriščajo in prodajajo vsakomur, ki jim je za to ceno pripravljen zagotoviti nadaljnje izkoriščanje slovenskega ljudstva».

Jugoslovanska vojska na vojno ni bila pripravljena. Vojakov je bilo okoli 250.000, od tega 100 tisoč rezervistov. Na orožje vaje so tak pred vojno poškališe okoli 500.000 mož. Ker je bila mobilizacija rezervistov slabo pripravljena in počasna, je bilo v vojski ob napadu na Jugoslavijo le pol milijona vojakov. Vojaška oprema je bila v poraznem stanju. Protiletalskega in protitankovskega orožja ni imela, puške pa še iz leta 1912-13. Kopenska vojska je imela še vedno le konjsko vprego, topovi, letala in vojne ladje so bili zastareli, vojaška obleka in obutev pa je ležala v skladiščih. Tako imenovana Rupnikova linija na meji proti Italiji je bila slabo utrjena in brez opreme.

Dne 6. aprila je Hitler brez vojne napovedi napadel Jugoslavijo in ukazal bombni napad na Beograd, da bi kaznoval njegov junaški upor proti «führerju» velike Nemčije. Vlada generala Simovića se je skupaj s kraljem Petrom II. umaknila v notranjost države, 15. aprila pa je z letali zbežala v tujino. V političnih in vojaških vrhovih je zavladala popolna zmeda. Mnogi go-

nerali so bili naklonjeni silam osi in sploh niso organizirali odpora proti okupatorju. V vojaških vrhovih pa je prišlo do popolnega razsula v dvanajstih dneh.

Kapitulacija

Nemci so v nekaj dneh zasedli Stajersko in prišli že 10. aprila do Zagreba, kjer so ustaši proglasili Nezavisno državo Hrvatsko. Italijani so z napadom na Jugoslavijo okupirali Šole 11. aprila so prikorakali v Logatec in nato počasi prodirali proti Ljubljani. 13. aprila so se razvneli boji okoli Beograda, v Jugoslavijo pa so vdrli še Madžari in Bolgari. V noči na 14. april je vlada pooblastila generala Kalafatića, naj sklene pre mirje. Nemci pa so bili prot temu in so zahtevali popolno vdanje, ki je bila podpisana 17. aprila v Beogradu. Nemci so tako dosegli svoj cilj; Hitler se je ježil, ker je moral za pet tednov preložiti napad na Sovjetsko zvezo.

Po kapitulaciji Jugoslavije so okupatorji razdelili osvojeno zemljo, meje med okupacijskimi območji pa so določili šele kasneje.

Gorenjska in Stajerska s Posavjem sta prišli pod Nemce. Prekmurje so zasedli Madžari, preostalo slovensko ozemlje so dobili Italijani, ki so osnovali ljubljansko pokrajino.

ČITATELJEM

Vsako nedeljo v aprilu bomo na dveh dodatnih straneh, posvečenih 30. obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, objavili članke in dokumente, ki bodo obravnavali dogodke iz časov narodnoosvobodilne borbe 1941-1945. Naš namen je osvežiti spomin na tiste težke in slavnostne dneve naše nedavne preteklosti, na dogodke, ki so jih doživljali in katerih akterji so bili naši ljudje, borci, aktivisti, terenski delavci. Z veseljem bomo objavili vsak prispevek, še posebno pa take, ki bodo govorili o samih začetkih snovanja Osvobodilne fronte v naših krajih, o prvih akcijah, borbah in stoterih oblikah sodelovanja v oboroženem uporu. Pri tem se dobro zavedamo, da je medtem poteklo že 30 let in da so nezapisi spomini obledeli, da so mnogokrat odšli v pozabo točni datumi in kraji. Toda naš namen ni pisati zgodovine, temveč predvsem za mladi rod obnoviti čas in duha, ki je bil takrat gonilna sila vseh prizadevanj, naporov in žrtv za osvoboditev.

Sporazum Hitler - Mussolini o napadu in razkosanju Jugoslavije

Iz najnovejše dokumentarne knjige jugoslovanskega akademika dr. Ferda Čulinovića (iz katere smo vzel tudi oba na tej strani ob-

javljena zemljevida) povzemamo doslej manj znano poglavje o dogovarjanju med Hitlerjem in Mussolinijem za napad in razkoso predvojne Jugoslavije. Čulinović piše o tem takole:

«Prve direktive za poznejše razkoso Jugoslavije je dal sam Hitler, in sicer že 27. marca 1941, neposredno potem ko je zvedel za prevrat v Beogradu. Po zapiskih generala Hladerja (v njegovem vojnem dnevniku «Kriegstagebuch», drugi del, str. 330-331) je Hitler 27. marca (od 13. ure do 14.30) sklical sestanek v pisarni vlade na katerega je poklical svoje najbližje (vojaške) sodružnike. Hitler je navzočim v daljšem govoru obrazložil kaj ga je pripeljal do tega, da Rajh z orožjem napade Jugoslavijo, katero je treba čimprej «uničiti tako vojaško kakor tudi kot državo». Zaradi važnosti te obrazložitve, jo objavljamo (v izveščih):

«Führer opisuje položaj Jugoslavije po državnem udaru (nach Staatsstreich). Ugotavlja, da je Jugoslavija sprito prihodnje akcije «Barbarossa» (prva se je nanašala na vojno v Grčiji, druga pa na pripravljeni nemški napad na Sovjetsko zvezo - prip. avtorja) bila nezanesljiva dejavnika. Srbi in Slovenci niso bili nikdar nemški prijatelji («... nie deutschfreundlich»). Zaradi nacionalnega vprašanja in oficirske kampanje, ki je bila nagnjena k državnim udarom, niso bile vlade nikoli varne. Država je imela v se-

danjosti samo enega močnega človeka, Stojadinovića, katerega je knez namestnik Pavle dovolil zrušiti v lastno škodo. Za nas je ugoden čas, da spoznamo dejansko stanje v državi in njeno ureditev, tako s političnih kakor tudi iz vojaških vidikov. Če bi prišlo do zrušenja vlade med akcijo «Barbarossa», bi bile za nas posledice izredno hude.

Führer je odločil, ne da bi čakal na možne izjave lojalnosti s strani nove vlade, da se izvršijo vse priprave, da bi se Jugoslavija vojaško in kot država razbila (emilitärisch und als Staatsgebilde...)

Gre za to, da se dela čim bolj hitro. Poskusilo se bo, da pri tem na ustrezen način sodelujejo obsejne države. Zahtevala se bo vojaška podpora proti Jugoslaviji zlasti od Italije, Madžarske in določenem odnosu tudi od Bolgarije. Rumuniji pripada kot glavna naloga kritje proti Rusiji. Madžarski in bolgarski poslaniki sta že obveščena. Duceju pa bo še v teku današnjega dne poslano obvestilo.

Politično je zlasti važno, da se udarec proti Jugoslaviji izvrši s neumljeno osrčnostjo (mit unerbreutlicher Härte) in da se vojaško uničenje izvrši v enem samem bliskovitem podvigu... Potrebno je računati s tem, da se pri našem napadu Hrvaati postavijo na našo stran. Njim je potrebno zajamčiti ustrejni politični postopek (poznejše avtonomije). Vojna proti Jugoslaviji bi mo-

rala biti zelo popularna v Italiji, na Madžarskem in v Bolgariji, ker je treba tem državam prikazati možnost ozemeljske razširitve: za Italijo — jadransko obalo, Madžarski — Banat, Bolgariji — Makedonija...»

V odgovoru na Hitlerjevo sporočilo (z brzojavko iz Berlina 27. marca 1941, pod števil. 678), je Mussolini z brzojavko (iz Rima 28. marca, pod števil. 698) pristal na Hitlerjev predlog za sodelovanje pri oboroženem napadu na Jugoslavijo in je svoje sporočilo zaključil takole:

«... št. 6. Poleg Bolgarije in predvsem madžarskega sodelovanja je treba tudi računati s separtizističnimi težnjami Hrvatov, katere predstavlja dr. Pavelić, ki prebiva nedaleč od Rima in katerega je Duce že danes zgodaj poklical k sebi. Lahko Vam, Führer, tudi povem, da bo ta vojna (kolikor bo v resnici postala neizogibna) v Italiji zelo popularna...»

Mussolini je tudi tokrat imel za primerno, da Hitlerja spomni na njegove prejšnje obljube glede prepuščanja Hrvatske z jadransko obalo Italiji. Zato Duce poudarja možnost izkoriščanja ustaške emigracije na čelu z bodočim «glavnikom». Kot je zapisal Ciano (v svojem znanem dnevniku) je Mussolini nestrno pričakoval uro napada na Jugoslavijo, da bi prigrabil vzhodnjadransko obalo. Hitler ga je pri tem podpiral s svojimi prejšnjimi obljubami.

Tudi gornji zemljevid vsebuje Čulinovića knjiga o okupatorski razdelitvi Jugoslavije in je povzel iz nemške knjige «Akti nemške zunanje politike», ki je izšla v Goettingenu leta 1969.

Slovenska Istra ob 30-letnici ustanovitve OF

Od naselitve, preko trdih borb za obstanek, narodnega prebujanja v taborskih časih in časih čitalnic, demonstrativnega pohoda v Dekanih, mrežanskega upora do vstaje v narodnoosvobodilni borbi in zmage v letu 1945

Z vsa upravičenostjo lahko zapišemo, da je leto, ko praznujemo tridesetletnico ustanovitve Osvobodilne fronte — zgodovinsko leto. Če se časovno pomaknemo samo tri desetletja nazaj, ko so Jugoslovanci, in s tem tudi Slovenci, pregazili italijanski, nemški, madžarski in bolgarski vojaški skoplj, se našim očem prikaže skoro brezupen položaj. Obilnost, nasilje, deportacije, obsedbe in zapiranje naših ljudi, to so bili otipljivi dokazi okupatorjeve naše zemlje, da bi nas čimprej potjčili in iz nas napravili pohlevne in brezpravne sužnje.

V to temo je kot svetel žarek posijala novica: Ustanovljena je Osvobodilna fronta slovenskega naroda. Ta žarek je kmalu po ustanovitvi OF poglaval strah v kosti vsem okupatorjem. Občutljivi so ga kot električni sunek v centralo njihovih načrtov v okupirani Sloveniji. Niso računali z množičnim uporom naroda, ki je, obsojen na smrt, zgrabil za orožje in se z nadlobovskim pogumom uprl.

V Slovenski Istri bodo prebivalci še bolj občutno doživljali in praznovali 30-letnico ustanovitve OF. Ta košček danes svobodne slovenske zemlje, je lepo opisal domači pesnik Alojz Kojančič — Kubejski:

*Slovenska Istra: od močvirskih
[dvorov
grem od Sočerge v Kubeč do
[Ritane,
z očmi objamem Svet Anton,
[Dekane
in vzpnem se gor do črnkaljskih
[borov.
[Tinjana
zrem mimo Kopra, šmarji ča
[Rokave,
pogledam v Korte, Krkavce,
[Planjave,
v Marežice in Truške pa s
[Pomjane.
Ljudje so tu, ki dolga stoletja
za kruh in za besedo se borili,
preganjani, prezirani trpini.
Jim tuje trnja trosil je, ne
[cvetja,
kot skale trdni niso se uklonili,
veliki v njih samotni bolečini...*

Res, »preganjani, prezirani trpini« so bili Istrani dolga stoletja. Obstaja zgodovinska listina — Placito del Risano — po naše Rižanski sporazum iz leta 804. V tej listini so pisane pritožbe Latincev, takratnih prebivalcev Istre, ki se nanašajo na Slovence, in predvsem na vojvodo Ivana, ki je bil takrat upravitelj ali guverner Istre — »pater imperatoris Karoli Magni«. Latinci so se pritoževali, da vojvoda Ivan s silo jemlje njihove sivo in konje, kadar gre na vojne pohode proti sovražnikom. Na teh pohodih morajo nositi in voziti vojaški tovor po trideset milj daleč, kakor jih vojvoda odnese domov praznih rok, ker obdrža konje za svoje potrebe. Dalje so se pritoževali, da Slovence pasejo svoje črede po njihovih pašnikih, orjajo njihove njive in kosijo njihove travnike.

Navajamo dobesedno: Insuper Scilicet super terras nostras possit: iosei arant nostras terras et nostras runcoras, segant nostras pradas, pascent nostras pascu et de ipas nostras terras reddunt pensionem Joani.

To zgodovinsko zborovanje je bilo v ravnini pod hribom Semrnom ob izlizu reke Rižane v morje. Sklicano je bilo na ukaz imperatorja Frankov Karla Velikega in njegovega sina Pipina. V ime imperatorja Karla Velikega so na to zborovanje prišli trije njegovi pobožni odposlanci: grof Cadolao, grof Ajone in duhovnik Iazone in vojvoda Ivan. Z nasprotne strani pa so bili navzoči: patriarh Fortunat, škofje istrskih mest Pule, Porčea, Novigrada, Peden in Trsta, plemeniti istrski mest in zelo velika množica ljudstva.

Naj omenimo, da so bile takrat meje Istre na severni strani približno tako: od izliza reke Timavica na Naron in od tam do Snežnika na Notranjskem. Se pravi, da je tudi Trst spadal pod Istrsko. Vendar nas tu bolj zanimajo vzroki, zaradi katerih so se Latinci pritoževali nad trditim in svojevoli postopanjem vojvode Ivana z domačim prebivalstvom. Znano je, da je Istra nekaj let prej — to je leta 788 — prešla izpod bizantinskega vladanja pod oblast Frankov. Naravno, da je vojvoda Ivan, kot izvrševalec frankovske oblasti, uvedel njihov sistem vladanja. Takratni Istrani — Latinci, ki so velikim zadovoljstvom sprejeli nov feudalni red. V svojih pritožbah so v listini Placito del Risano navedli, da želijo še naprej živeti v prejšnjih socialno ekonomskih pogojih. Skratka, uprli so se novemu feudalnemu sistemu, ki ga je predstavljala vojvoda Ivan kot imperatorjev upravitelj Istre.

Naj v zvezi s tem omenimo, da se je vojvoda Ivan dolga leta boril proti Avarom, in da so se Slovenci hrabro borili pod njegovim vodstvom. Imperator Karel Veliki je ob neki večji zmagi vojvode Ivana nad Avari zapisal: «Ii duca istrano, come ci è stato riferito, si è distinto con la sua gente». Kot nam je bilo sporočeno, se je vojvoda Ivan zelo izkazal s svojimi ljudmi.

Pravi nam pritožbo proti vojvodi Ivanu — ki je bil domačin — in prebivalci Istrske — je bil v tem, da so se Latinci balli naraščajoče številne množice Slovencev na njihovih vznožjih mešali! To med drugim dokazuje tudi pismo papeža Gregorja I.,

interesse è di assimilarvi e confondervi cogli italiani. E' quelle 10.000 korone servono appunto per agevolare questo passaggio. Ta iredentisti res ni skrivali ciljev, ki jih je v Istri imela zloglasna, raznarodovalna Lega nazionale. Vendar je v časopisu, ki je izhajal v Pulj, dobil primeren odgovor, kjer je bilo med drugim zapisano:

«Ali bo vlada odobrila velikansko in monstruozno napako, ki so jo zagrešili italijanski poslanci v deželni zboru v trenutku nacionalistične blaznosti? Danes desetletje kron raznarodovalni zvezi, jutri stotostot kron političnim državljanom, potem zaprje vseh šol in razpustitev vseh italijanskih občinskih predstavništva».

Ko tako brskamo po preteklosti — hkrati pa se s ponosom spominjamo na zgodovinsko vlogo, ki jo je med NOB imela Osvobodilna fronta — smo dolžni, da omenimo tudi brošuro «Italia e Dalmazia», ki so jo pred prvo svetovno vojno napisali profesorji in študenti Galileje univerze v Pisi. Med drugim so v besedilu te brošure zapisali:

«I popoli balcanici, finora così poco capaci di costruire se stessi

ustanovljeno slovensko učiteljsko, so se izsolali za učitelje samo trije Istrani: Karel Mahnič iz Dekanov, Tul iz Kort in Kurec iz Ričanov. Nekaj let kasneje pa se Jože Bertok iz Bertokov. S pomočjo sorodnikov se je v semenišču v Trstu izsolal za učitelja tudi Valentič iz Čezarjev.

Kakšno je bilo takrat v Kopru politično vzdušje, nam zgovorno dokazujejo primeri, ki so koprski obrtniki večkrat nalašč kupili ribe polenovke, (bacala) in z njimi skušali prepetati slovenske dijakke. Vendar so jo skoro vedno dobili po glavah, da so se morali za teči celo v bolnišnico.

Ti štirje slovenski učitelji, ki so se solali v tako borbenem vzdušju, so kasneje zelo veliko pripomogli pri ustanavljanju čitalnic in pevskih zborov v Slovenski Istri. Kot domačini so imeli pri ljudstvu velik vpliv, da je vsak njihov nasvet z navdušenjem sprejel. Na njihovo pobudo so začeli ustanavljati čitalnice in pevске zbornice. Tako so bile ustanovljene čitalnice, ali pevski zbori v razdobju od 1885 do 1910 v petnajstih vaseh in sicer: 1885 v Šmarjah, 1887 v Elerjih, 1888 na Skofljah I., 1888 na Plavjah, 1896

gost s slovensko zastavo udeležilo prireditve čitalnice v Pridvoru. Društvo «Primorsko» ni imelo dovoljenja za nošnja slovenske zastave, ki ga je takrat izdajalo okrajno glavarstvo v Kopru. Placati je moralo 5 goldinarjev kazni — ali vrednost 1 teleta.

Ob tridesetletnici ustanovitve Osvobodilne fronte se bodo v Slovenski Istri spominjali tudi dogodkov iz NOB. Med temi treh važnih datumov: 21. aprila 1919, 15. maja 1921 in 22. oktobra 1941. O teh treh datumih moramo povedati nekaj več.

Dne 21. aprila 1919 se je v Gabrovici — med narodnoosvobodilno borbo je Gabrovica postala »Trdnjava NOB na pragu Trsta« — zbrala skupina odločnih protifašistov-komunistov. V skupini so bili: Alojz Primožič, Ivan Purger, Lazar Purger, Rafael Purger, Anton Krašovec iz Gabrovice, Vincenc Fortuna, Avgust Furlanec, Ivan Toškan, Stefan Stefanec iz Dekanov, Ivan Cah iz Rižane, Jožef Kojančič iz Rožarja in več tovarišev iz Ospa, Mačkovej, Skoflj, Čezarjev in Počevov. Ta skupina je sestavila načrt, da bi organizirala množico prebivalcev iz Slovenske Istre, ki naj bi demonstrativno odkorakala v Dekane in tam od okupacijskih oblasti zahtevala, naj se Italijani mirno umaknejo z naše zemlje.

Drzen načrt, ki pa žal ni bil uresničen, ker je bilo med imenovanimi tovariši nekaj takih, ki so bili pod vplivom bivšega avstrijskega kapitalizma. Ti niso bili zanesljivi in bi lahko z lahkotnostjo povzročili brezpoštevne žrtve. Načrt sicer ni bil uresničen, bilo pa je vrženo seme kasnejšim vse odločnejšim uporom proti okupacijski oblasti.

O datumu 15. maja 1921 je splošno znano, da so se Istrani iz Marežic in več sosednjih vasi odločno uprli fašističnemu nasilju od znanih volitvah v rimski parlament. Takrat so v pravi partizanski borbi s kamenjem in stari rimski lovskimi puškami pobili štiri člane fašistične strahovalne »skvadre«, ki je pridrela iz Kopra, da bi preprečila svobodno volitve.

Datum 22. oktobra 1941 pa ima za vso Slovensko Isto zgodovinski pomen. Takrat je v Isto — po posredovanju nekaterih komunistov — prišel Oskar Kovacič — Anton Polak in se ustavil na Kortini pri Rižani v hiši z domačim imenom »Pri Kofolu«, kjer je takrat živel Anton Bernetič — Jakob. Na sestanku, ki je trajal en dan in eno noč, je Oskar Kovacič dal tovarišem Bernetiču in Ivanu Cahu obširna navodila za organiziranje in ustanavljanje odborov OF po vaseh Slovenske Istre in delu okolice Trsta. Ta sestanek je obrodil bogate sadove, saj je v Slovenski Istri do 20. maja 1943 bilo ustanovljenih že 63 terenskih in 7 rajonskih odborov OF.

V oktobru 1943 sta bila ustanovljena še dva rajonska odbora OF — in sicer: VIII. Istrski rajonski odbor, ki je imel 15 terenskih odborov OF in IX. rajon Mali Kras z 10 terenskih odbori OF.

Množična organizacija Osvobodilna fronta je v oktobru 1943 vključevala 88 vasi Slovenske Istre. Verjetno so redki v zgodovini narodov primeri, kjer bi se ljudstvo s takim pozumom in odločnostjo oprilelo kakšne politične organizacije, kot se je ljudstvo Slovenske Istre oprilelo Osvobodilne fronte.

Za konec temu paberkanju ob 30-letnici ustanovitve OF, naj

navedemo še nekaj dogodkov ob volitvah v narodnoosvobodilne odbore v Slovenski Istri. Pred dnevi nas je pot pripeljala v Lopar, znano partizansko vas. Na steni neke hiše smo videli vzidano spominsko ploščo z napisom:

V septembru 1944 si je ljudstvo vasi Lopar prvič v zgodovini svobodno izvolilo svoje predstavnike v Krajevni narodnoosvobodilni odbor.

Prvič v zgodovini... Res. Toliko stoletij je moralo preteči — od leta 600 do septembra 1944 — da so Istrani lahko prosto in po svoji volji dali zaupanje svojim ljudem, da bodo zastopali v novi ljudski oblasti njihove težnje in potrebe.

Ceprav je bilo takrat po vseh polno sovražnikov, niso mogli preprečiti volitev. Tako je prišla v Dol pri Hrastovljah, prav takrat ko so ljudje volili, močna nemška patrulja. Mladinke so se hitro znašle. Odsle so po hišah in v naglici nabrale nekaj litrov vina in žganja. Nabrano so odnešle Nemcem, ki so mislili, da jih imajo ljudje v tej vasi tako radi, da so jih sprejeli z vinom in žganjem. Mladinke so Nemce zadržale toliko časa, da so ljudje volitve v miru opravili. V Trebešah so že končali, ko je v vas pridrel sovražni kamion poln vojakov, ki so poskakali z vozila in takoj začeli preiskovati hiše. Kaj bo z volilnim gradivom, če ga dobijo, je zaskrbelo ljudi. Neka ženica se je takoj znašla. Vzela je aktovko z volilnimi listi, ki jo dela v kosaro in na vrh naložila radica. S kosaro je odšla mimo sovražnih straž in odnesla aktovko na določeno mesto k velikemu hrastu v dolino pod vasio. V Kubeču sta člana volilne komisije že pospravila vse liste in odhajala po cesti proti Gračiscu. Naproti jima je prišla 92-letna Marija Kapova in vprašala:

«Ali jaz nimam pravice voliti naše moške? Volilna komisija je bila že izpušila s seznama, ker je zvedela, da je hudo bolna. Ko sta člana volilne komisije prebrala imena kandidatov — žena je bila nepismena — je pred vasim odločno napravila križ. Član volilne komisije je ob tej odločni

IVAN ČUNJA — SLAVNIK iz Bezovice pri Črnom kalu. Med NOB je bil blagajnik okrajnega odbora OF za Slovensko Isto. Slika ga prikazuje pred skalnato duplino, kamor se je med NOB večkrat umaknil pred sovražniki, ki so stikali po vaseh. V duplini, ki jo domačini imenujejo »Čudna peč« je tudi »uradovalec«

kretnji žene vzkliznil: »Ta glas bo veljal za deset drugih.«

Imeli smo za potrebno, da na kratko opišemo nekaj značilnih dogodkov iz zgodovine istrskih Slovencev. Naš namen je bil, da bi mladim rodovom, katerim so pot izšli iz starinskih rodov — od leta 600 do 1945 — ko so v Kopru, Piranu, Izolu in vse slovenske vasi vkorakali partizani in prinesli s seboj slovensko zlasto — zlasto svobode, kulture in napredka, prikazali trnovo in borbeno pot, ki je vodila do zmage.

Da pa vse to ni prišlo samo, da je bilo potrebnih veliko žrtv, nam dokazuje samo en dokaz iz NOB, to je nemška ofenziva v Slovenski Istri v dneh 2., 3. in 4. oktobra 1943. Takrat je novi nacistični okupator požgal 575 hiš in gospodarskih poslopij.

Brez strehe nad glavo, brez hrane in obleke je ostalo 3.900 ljudi.

Star istrski aktivist, Ivan Cah Iskra, ki se je boril že v Oktobrski revoluciji, je ob tridesetletnici ustanovitve Osvobodilne fronte zapisal:

«Mislim, da je ob vsaki obletnici Osvobodilne fronte treba nekega napisati. To pa zato, da bodo tisti, ki pozabljajo na pretekle čase, ki je bil naš narod suvo — zlasto svobode, kulture in napredka, prikazali trnovo in borbeno pot, ki je vodila do zmage.

Vir: Istrski zgodovinski zbornik, izdalo Zgodovinsko društvo Jugoslovanske cone STO, osebni zapiski zbrani po vaseh v letih 1956–57.

A. Pagon - Ogarev

ČRTOMIR ŠINKOVEC

PRVI GLASNIKI VELIKE ODLOČITVE (1941)

Objavljamo krajši odlomek iz knjige Črtomira Šinkovca »Prvi svet po Snežnikih« (poglavje »Prvi glasniki velike odločitve 1941«). Knjiga je izšla leta 1966 v založbi občinskega odbora Zdrženja borcev NOV Ilirska Bistrica, namiselna pa jo je Goriska tiskarna ČZP »Slova« v Novi Gorici. Odlomek se nanaša na čas ob napadu na Jugoslavijo in na dneve neposredno po napadu oziroma že na obdobje začetkov OF na Primorskem.

Tako je prišlo leto 1941, nedvomno najbolj usodno in odločilno leto v zgodovini slovenskega naroda. Usodno zato, ker je italijanski nepotešeni in oboroženi pohlep vdrl čez že tako kričavo, po londonskem paktu in rapalski pogodbi določeno mejo, ki je odgrnila velik del slovenskega ozemlja od nove matične države; odločilno pa, ker se je slovensko ljudstvo sklenilo uprte smrtni obsedi, ki so jo jih izrekli nad njim fašistični zavojerjanci.

Priprave za ta korak čez mejo so, kot smo videli, že dolgo potekale. Zgodnja je o teh pripravah pričalo številno vojaštvo, ki se je gromilo na vsej meji od Rateč do Sušaka, pa tudi po vaseh v zaledju. Zlasti v zadnjih dneh pred napovedjo vojne in napadom, 6. aprila, je vojakov, karabinerjev, financiarjev in fašistov kar mrgetelo. Samo v Zabičah je bilo 2200 vojakov, 32 financiarjev, 16 karabinerjev in 120 fašistov. Tako je bilo od Gornice do Škodovnika, na območju Snežnika in Leskove doline natrpanih več kot 10.000 vojakov, 400 fašistov, 300 financiarjev in kakih 100 karabinerjev. Če bi k temu pristili še vojaštvo, ki se je gnetlo v Ilirski Bistrici in po drugih krajih te občine, bi dobili skoraj neverjetno številko.

Vsa ta pisana oborožena družina se je, primerno vojnemu zmagoslavju in fašistični nadutosti, tudi šopirila. Ni čudno, da je v Knežaku že 22. februarja 1941 prišlo do spora med fašisti in domačimi Italijani. Leti so bili tega večera v Urbančičevi gostilni pripravili zabavni večer s plesom. Na plesu so se prikazali tudi občinski tajnik Gigante, finančar Marčeti, uradnik Marizis in policaj D'Argento, vsi za pravi fašisti, ki so začeli domačine izteizati, češ da njihovi ljudje umirajo na grški fronti, izzivanja je bilo najbolj dovolj Francu Slavcu, ki je fašistom zavrnil, da je tudi njegov oče padel na soški fronti pri Gorici. Fašisti so se razpenili od srda in eden je Slavca udaril po glavi, nakaš so poskočili tudi drugi fantje in se z batinami spravili nad fašistične prvake. Vmes pa so posegli karabinerji. Posledica tega je bila, da so se Franc Slavac, Jakob Šajn in Franc Urban-

se izdajali, vlačurjari in plačunec vseh vrst. Ljudje pa, ki so vse to videli in slišali, so se zgrajali na dnu svoje zdrave pameti in srca. Zato so se v pričakovano in natihamo oklenili resne bilke, ki je postajala čedalje močnejša in številnejša v partiji komunistov. Iz nje je tudi zrasla, kakor blagovest, splošna Antifasistična fronta slovenskega naroda.

Na razvalinah razpadle in potepane države pa se je v skladu z računski fašističnih zavojerjavcev ročila ustaška pokolovka — nezrta »država Hrvatska« — ki je v »rusila vse bajonete zla: strupenega sovražstva, satanske mlačevnosti, prisilnega pokolotičevstva, verske in politične neustrečnosti. In v kraje pod Snežnikom, ki mejijo na to zločinsko NDH, so kaj hitro od tam prihajale novice o ustaških grozodejstvih. Pokoli, smrtne obsedbe srbskega prebivalstva in ustaških političnih nasprotnikov so bili na dnevnem redu. Šloalo se je kot neverjetno, vendar je bilo grozljivo resnično:

— 27. julija 1941 je bil nenavdno topeel dan. Tega dne so ustaški pridrli v Tršičevci, Krnjak in Vojmici. Polovili so tristo ljudi in jih odgnali na rob gozda Loskuc na Ivanovčev jarek. Tam so vsi izdihili pod ustaškimi noži.

— 14. avgusta 1941 so ustaši ubili v vasi Blagaj hrvaško družino. Naslednjega dne so zločin naprtili posamez nedolžnih prebivalcev iz sosednje srbske vasi Veljun. Oficirji »ministrstva za javni red in varnost« iz Zagreba so zbrali vse vaščane, 520 mož, žena in otrok. Ter jih pripeljali v Blagaj. Potem so nekje našli slabobumega cigana, ki je za dve kuni na usmrti glavo začel pobijati s korobačom nedolžne ljudi. Pobijal je od jutra do petja popoldne, le za kosilo je toliko popočil, da je pojedel kosček kruha s čebulo ter pokadil cigareto. Ko je skončal delo, si je obiral roke ter se z živalskim pogledom zahvaljeval za 1040 kun — za vsakega Srba dve...

Novice so bile čedalje strahovitejše... V Rudniku pod Slunjem so ustaši poklali v enem dnevu 800 ljudi, v Radovici 2019, v Kotariciu so med verskim obredom zaglajali cerkev, kjer je zgorelo 99 ljudi...

Toda prihajale so tudi drugačne, veselejšje novice. V Ljubljani so ustanovili Osvobodilno fronto, ki je napovedala oborožen upor in vstajo. Upor, to je bila magična beseda za vse, ki niso hoteli več pri nikomere klečevati, ki niso marali biti nikomur hlapci.

Slikovita istrska vas Kubeč, v ozadju Slavnik

spominu delovanje italijanskih iredentistov v letih pred prvo vojno, med obema vojnama in po končani narodnoosvobodilni vojni. Prav tako se živo spominjamo treh črt, ki so rezale Primorsko po končani narodnoosvobodilni borbi. Še bolj živo pa nam je v spominu — zarisovanje meje med Jugoslavijo in Italijo na Miljskih hribih, nad Dolino pod Socerobom in naprej proti Trstu. Od daleč smo opazovali komisijo za razmejitve, ki so jo sestavljali angleški, ameriški, jugoslovanski in sovjetski častniki. Živo se je vrnila v spomin slika zgodovinskega zborovanja ob izlizu Rižane na sermanskem polju leta 804. In zdelo se nam je, da slišimo vojvodo Ivana, ki je bil na rižanskem zborovanju odgovoril na pritožbo Latincev, da Slovenci delajo škodo na njihovem zemljišču:

«Quanto agli Slavi di cui parlate, portiamoli sulle terre ove risiedono e se recano danno ai campi, alle vigna, ai boschi, li cacciamo fuori».

(Kar se tiče Slovencev, o katerih govorite, odpravimo se na kraj, kjer stanujejo. Če res povzročajo škodo vinogradom, na polju in v gozdovih, jih bomo zapeljali ven.)

Slovenci pa so ostali, kjer so bili. In so tu še danes. Kljub vsem pritiskom, kljub dvema vojnama, kljub političnim mahinacijam iredentistov vseh vrst in strank!!! Zaradi zgodovinske zanimivosti naj omenimo na tem mestu, kako so okrog leta 1300 pisali imena slovenskih vasi: Rachituo — Rakitovec, Xaxid — Xaxid, Xunigra — Zaniograd, Popech — Podpeč, Beuxiza — Bazovica, Cernical — Črnikal, Gabruiza — Gabrovica, Hosp — Osp, Masexego — Marežice, Kubeč — Kubeč, Lupar — Lopar, Xsabaue — Zabavljce. Naj pojasnimo, da so druga imena v uporabi danes. Okrog leta 1500 pa je bilo v Kopru — deset Slovencev — svobodnjakov in plemečev, ki so imeli v okolici mesta velika posestva. Leta 1782 je bilo v Slovenski Istri kar 35 županov — Slovencev, ki so zbrani na sestanku volili svojega predstavnika v senat Beneske Republike.

Te podatke smo navedli le kot ilustracijo, ki dovolj zgovorno osvetljuje zakoreninjenost Slovencev v to zemljo. Skozi vasa stoletja — vse od prihoda Slovencev v te kraje — pa so nasproti nikoli gledali nanje zviška, pisali in govorili so o »epritepencih, barbarih, ljudih brez kulture, ščavih, sužnjih in podobno. Le dobre in spodobne besede jim niso privoščili. Zato dobro razumemo Tržačana Josipa Godino — Vrdelskega, ki je leta 1872, ves zavzet za zgodovino, napisal knjigo: Opis in zgodovina Tersta in njegove okolice, v kateri omenja, kako nekatere italijanski zgodovinarji — potvarjajo zgodovino Slovencev v Trstu in Istri. Leta 1905 je iredentistični zgodovinar Moscardi zapisal v glasilo iredentistov »Idea nazionale« med drugim naslednje:

«Istria non potrà mai essere altro che italiana, tutto vostro nullo splendore della città e nella cultura della campagna, inevitabile sono ancora mossi dall'istintu nomadi di gente che ha scarse radici nel proprio suolo. Essi mirano ai territori nei quali altri popoli hanno creato la prosperità e le ricchezze».

Po naše: Balkanski narodi, ki so vse do današnjih dni pokazali tako malo sposobnosti, da bi zgradili sami sebe v blišču mest in kulture na podeželju, so še vedno spodbujani od nomadskih instinktov ljudstva, ki je v svojo zemljo pognalo le borne porine. Ta ljudstva hlepijo po ozemljih, na katerih so drugi narod ustvarili bogastvo in blaginjo.

Ob takih izbruhih nevednosti in sovražstva do bližnjih sosedov, ki so skozi dolga stoletja bili obrambni zid Italiji pred napadi tujih narodov, postane človeka sram — sram za profesorje in študente Galilejeve univerze v Pisi! Ne more razumeti kako da so lahko kaj takega napisali in to namenili ameriškomu predsedniku Wilsonu, ki naj bi potem podprl in zagovarjal zahteve takratnih italijanskih politikov — po tujih ozemljih! Treba je pibiti, da ne narodi na Balkanu — pač pa takratni italijanski imperialisti so hlepli po tujih ozemljih!! Ko so se narodi na Balkanu več stoletij borili proti tujim osvajalcem in roparjem — lačni, brez strehe nad glavo, kot narodnoosvobodilno borbo partizani proti fašizmu in nacizmu — so drugi narodi lahko gradili mesta, zidali gledališča, muzeje, šole, v miru ustvarjali umetnine, ki danes krasijo njihove muzeje in galerije.

«Kot skale trdni niso se uklonili — veliki v njih samotni bolečini.» Ta dva verza pesnika, domačina, močno poudarjata vztrajnost istrskega človeka. Obdržal se je na svoji zemlji, čeprav so mu tuji rezali korenine, odločali o njegovem lastništvu in življenju. Že smo omenili, kakšen je bil pritisk italijanskih iredentistov še pod nakladajo avstro-ogrskega monarhija. Na tem mestu pa se nam zdi potrebno omeniti velik ljudski tabor, ki je bil v Kubeču dne 7. avgusta 1870. Po natančno sto letih, so v Kubeču organizirali spominski zborovanje. V spomin na tabor pred sto leti so v obrambni stolp na pečini nad vasjo vzidali spominsko ploščo z napisom:

Narodno prebujeni istrski Slovenci so se dne 7. avgusta 1870 zbrali na velikem taboru v Kubeču in zahtevali zedinjeno Slovenijo, slovenski jezik na sodiščih, slovensko srednjo šolo v koprskem okraju in pravilno davčno politiko. Tabor v Kubeču je pomenil hud udarec dunajski reakciji in italijanski iredenti, ki sta tudi istrskim Slovincem in Hrvatom odkrali priznanje narodnostnih pravic.

Po revolucionarnem 1948 letu, so se začeli prebujati tudi istrski Slovenci. Vedno in ob vsaki priložnosti so zahtevali slovenske šole. Ko je bilo leta 1873 v Kopru

v Tinjanu, 1896 v Ospi, 1899 v Pridvoru, 1902 v Podpeču, 1903 v Kubeču, 1898 v Marežicah, 1907 v Kopru, (iz uslužbenecv zopora Slovencev in Hrvatov), 1890 v Pobjehi, 1904 v Čezarjih, 1909 v Bertokih in 1910 v Gažonu.

Na tem mestu moramo poudariti, da so imeli Slovenci pri ustanavljanju čitalnic in pevskih zborov velike težave. Italijanski iredentisti so bili na vseh odgovornih mestih. Tako je znan primer, da so se morali Dekančani boriti polnih 35 let, da so dobili dovoljenje za večjo kulturno prireditve, na Skofljah I. so šele po 20 letih dobili dovoljenje, drugod pa je bila pot do dovoljenja dolga do 6 let.

Težave so bile tudi z denarjem, ker naši ljudje niso mogli dobiti dela. Pomagali so si tako, da so uvedli članarino od 1 do 10 krajcarjev. Učiteljem, ki so vadili pevске zbornice, so dali hrano. Kako velik trn v peti so bili takratni oblasti pevski zbori in čitalnice, dokazuje tale primer:

Prosvetno bralno društvo »Primorsko« iz Mačkovej se je kot

ANTON BERNETIČ — JAKOB, eden najstarejših istrskih komunistov, ki je 22. oktobra 1941 sprejel na Kortini pri Rižani Oskarja Kovaciča, prvega organizatorja oboroženega upora na Tržaškem

Kulturno-prosvetni pregled za marec 1971

- Občni zbor društva «Kulturni sklad» v Gregorčičevi dvorani.
- SKPD «Mirko Filaj» v Gorici priredil predavanje prof. dr. Franceta Avelina iz Ljubljane o temi «Človek proti naravi».
- V Tržaški knjižnici otvoritev razstave goriškega slikarja Vladimir Klajnscha.
- Pevski zbor «Slavica» iz Rimanja poje na grobu svojega člana Antona Cefute.
- V župnijski dvorani v Standeržu predavanje dr. Mihaela Pertl o Mariboru o zakonskem problemu.
- PD «Ivan Grbec» v Slednju priredil literarno-glasbeni večer s sodelovanjem pesnikov Benedekta, Fischerja, Košute in Kravosa ter glasbenikov Hrvačke in Merlakove.
- Soča Glasbene matice priredi prvi interni nastop gojenov.
- Dr. Eman Pertl iz Maribora predava v župnijski dvorani v Standeržu o spolnih in družinskih problemih.
- V Tržaški knjižnici «Pravilna ura» s sodelovanjem prof. Zore Rebulove.
- «Slovenski večer» v Mačkovijski priključevanju barvnih slik slovenskih planin pod naslovom «Nebesa pod Triglavom».
- Združenje staršev dijakov državne znanstvene kletje «France Prešeren» priredi predavanja prof. Frana Pedica iz Ljubljane o temi «Vzgoja in čas».
- V mali dvorani Katoliškega doma v Gorici občni zbor Zveze slovenske katoliške prosvete.
- Skupina slikarjev iz Ronk priredi skupinsko razstavo v Novi Gorici.
- «Dan žena» v Velikem Repnu s kratkim kulturnim programom.
- SG uprizori v Kulturnem domu v Trstu Smoletovo dramo «Antigona».
- Proslava 8. marca v Dolini s sodelovanjem zborov PD «Valentin Vodnik» in predvajanjem Zveze slovenskega mladinskega gledališča.
- V prosvetnem domu v Trebnju proslava 8. marca s recitacijami, petjem in glasbo.
- Praznik žena 8. marca v Gročani s kratkim kulturnim programom.
- Proslava 8. marca v Križu z uprizoritvijo enodejanske «Mata» in nastopom domače mladinske godbe.
- V Gorici v prosvetni dvorani proslava 8. marca s nastopom dramskega odseka PD «Oton Zupančič» iz Standeržu z igro «Luknja» in namiznem pr. zboru «Srečko Kosovel» iz Ronk, godalnega kvinteta «Briški slavci» iz Steverjanu in recitacijami.
- V prosvetnem domu na Opčinah proslava 8. marca s sodelovanjem dramske skupine z igro «Mati» in domačega moškega pevskega zbora.
- Zveza cerkvenih pevskih zborov priredi v Kulturnem domu revijo mladinskih zborov in ansamblov «Pesem mladosti».
- Katoliško mladinsko srečanje v Dobredu v prireditvi goriških skavtov in skavtlin z enodejanskimi, petjem itd.
- Dramski odsek SKPD «Sedej» iz Steverjanu gostuje v župnijski dvorani v Standeržu z Berkovo dramo «Materin greh».
- Praznik žena 8. marca v Prostori-Kontovetu s sodelovanjem orkestra prosvete godbe.
- V Kulturnem domu občni zbor društva absolventov trgovske akademije KASTA.
- Zveza iz Bazovice priredi v Bazovskem domu proslavo 8. marca s sodelovanjem instrumentalnega tria.
- PD «Ivan Cankar» priredi družabni večer v proslavo 8. marca s recitacijami mladih članov društva.
- Na Padričah proslava 8. marca s sodelovanjem pevskega zbora «Slovenec».
- 9., 10. V Standeržu predavanje dr. Emane in dr. Mihaela Pertl o zakonu; 8., 9., 10. predavanja dr. Emane in dr. Mihaela Pertl v Dobredu.
- SG ponovi v Kulturnem domu dramo «Antigona».
- V Slovenskem klubu predavanje dr. Bogdana Tekavčiča in sodnika Slavka Rupia o temi «Inseminacija z medicinskega in pravnega vidika».
- V prostorih PD «Oton Zupančič» v Standeržu kmetijsko predavanje inž. Zvonimira Simčiča v prireditvi Kmetiče zveze.
- SG ponovi v Kulturnem domu dramo «Antigona».
- V Tržaški knjižnici srečanje s pisateljem Borisom Pahorjem ob izidu njegove knjige «Skanarjevi v srcu». Pisatelj in knjižničar predstavljata Alojz Rebul.
- Soča Glasbene matice priredi v šolskih prostorih drugi interni nastop gojenov.
- PD «Fran Venturini» ob Domu vsotpi tudi formalno v Slovensko prosvetno zvezo. Iste večer posvetovanje tržaških društev SPZ.
- V galeriji «Russo» otvoritev razstave tržaškega slikarja Roberta Faganelja.
- PD «Ivan Grbec» v Slednju priredi v društvenih prostorih proslavo 8. marca s kulturnim programom.
- SG gostuje v Gorici v okviru goriške gledališke sezone s Holbergovo komedijo «Jejpe s hriba».

sodobnega meddržavnega plebsitaa.

16. SG uprizori v župnijski dvorani v Dolini Nušičevu komedijo «Kaj bojo rekli ljudje».

17. PD «Ivan Grbec» v Slednju priredi v društvenih prostorih koncert «Tržaškega okteta».

18. SG uprizori v prosvetnem domu na Opčinah Nušičevu komedijo «Kaj bojo rekli ljudje».

19. «Pihalni kvintet» RTV iz Ljubljane nastopi v slovenskem učiteljski «A. Slomšek» za učiteljske, dijake nižje srednje šole «Sv. Cirila in Metoda» ter na nižji srednji šoli «Ivan Cankar» pri Sv. Jakobu.

20. Glasbena matica priredi v Kulturnem domu koncert «Pihalnega kvinteta» RTV iz Ljubljane.

21. Slovensko gledališče uprizori v župnijski dvorani v Dobredu Nušičevu komedijo «Kaj bojo rekli ljudje».

22. SKPD «Sedej» iz Steverjanu uprizori v župnijski dvorani Berkovo igro «Materin greh».

(Nadaljevanje na 8. strani)

POMLADEK SLOVENSKEGA SLIKARSTVA V TRSTU

Šesterica mladih v «Grupi U»: različni v izrazu, enotni v smotrih

Deziderij Švara - Robert Kozman - Boris Zuljan - Edvard Žerjal - Franko Vecchiet - Franko Volk

Slovenec na Tržaškem se ni bati, da bi jim usahnil ustvarjalni viri na področju likovne umetnosti. Do te ugotovitve smo mogli priti v torkov večer v Gregorčičevi dvorani na srečanju, ki nam ga je Slovenski klub pripravil s skupino mladih ali vsaj mlajših tržaških slovenskih umetnikov, o čemer smo v sredo na kratko poročali in hkrati tudi rekli, da se bomo k temu povrnil v danes svoj dolg splošnoje.

Da bi ne bilo nesporazumov in da bi se kdaj ne kesali nad svojim prevelikim optimizmom, se bomo držali starega in preverjenega slovenskega ljudskega reka, da ni pametno, oziramo da ne smemo hvaliti dneva pred večerom, saj nam izkušnje dokazujejo, da se tudi odlični talenti «spoloma» porazgubijo, usanejo, zato bomo tokrat omejili le o sedenjih oblikih, o dosežkih, za bodočnost pa bomo izrazili le veliko optimizma, pa tudi vere v mlade ljudi in v prepričanju, da na vaji n. p. porni in često nevalnežni poti ne bodo odjenjali ali popustili.

Sicer pa se vrnilo v Gregorčičovo dvorano na torkov večer Slovenskega kluba.

V nasprotju z nekdanjimi grupiranjimi slovenskih likovnikov, ki so se povezovali po svojem stilu in načinu izražanja, kot na primer skupina impresionistov, ki so jo sestavljali Grohar, Jama, Jakopič in drugi, ali pa skupina «Vesna», ki so zanj dali pobudo

Smrekar, Birola in nekateri drugi «folkloristi», se je skupina šestih mladih slovenskih slikarjev, o katerih je govor, strnila v «Grupi U». Ne po stilu, ne po načinu izražanja, pač pa po svojem skupnem programu in smotri. Skupina šestih umetnikov je med seboj slogovno zelo različna, ker jo sestavljajo čisti figurativci, slikarji na prehodu iz figurativne v abstraktno umetnost in tudi povsem abstraktni ustvarjalci, veže pa jih skupna volja po napredku in napredovanju. Sicer pa so del svojega programa takole očrtali:

«Čeprav je grupa izrazno ločena v različne struje, je v bistvu idealno tesno povezana v skupnem stremjenju, da čim bolj razširi ljubezen in potrebo do umetnosti. Umetnost pojmovana ne kot nekaj nedosegljivega in namenjena samo izbrancem in muzejem, ampak umetnost kot življenjska nujnost, tem bolj potrebna danes v tej industrializirani in mrzlično pospešeni družbi; umetnost mišljena kot katarza za vsakega ravnovesja, s pomočjo katere človek zopet odkrije svoje bistvo».

Ko smo tako prikazali namen združitve skupine šestih mladih, obetavnih tržaških slikarjev v delovno «Grupi U» in vsaj posredno nazakali njen pomen za nadaljnji razvoj slovenske umetnosti na našem področju in v zamejstvu nasproh, bomo skušali mlade umetnike tudi predstaviti. Začnimo s Švaro.

Deziderij Švara, ki se je leta 1934 rodil v Rimanju in študiral najprej pri Tostiju ter pri Briliu, je izpolnil svoje slikarsko znanje na umetniškem liceu v Benetkah in opravil habilitacijski izpit v Bologni. Od njegovega prvega nastopa v javnosti, do njegovih novjših nastopov je daljši presek, ki pa je bil zanj zelo pozitiven, kar dokazujejo priznanja, ki jih je bil deležen v zadnjem času. Čeprav ima habilitacijski izpit in bi torej moral poučevati slikarstvo in umetnost, je slikanje njegova druga dejavnost, ker je Švara po poklicu tudi kemik in je zaposlen pri neki tržaški rafineriji. O sebi in svoji umetnosti Švara pravi nekako takole:

Kras in morje sta dva naravna dejavnika, ki se polno ti sočestje vplivata in oblikujeta našega primorskega človeka. Ta vpliv je tako silen, da je vsak naš človek, vsak Primorček sinteza dveh elementov, trdnosti, ki mu jo daje Kras in nežnosti, ki mu jo posreduje morje. Če na Tržaškem skoraj ni slikarja, ki bi ga ne privlačeval Kras, velja to še posebej zame, ki izhajam iz nekdanjih kraških prednikov.

Ko nam je Švara na kratko strnil svoje gledanje na našega človeka, nase in posredno na svojo ustvarjalnost, je s pomočjo vrste diapozitivov, prikazal motive in sebe med slikanjem na Krasu in ob morju ali celo na morju. Robert Kozman se je rodil pred 28 leti v Trstu. Končal je slovensko trgovsko akademijo. V rednem šolanju ni imel nikakršne umetniške vzgoje. Kljub temu se je že v najmlajših letih letoval «pacanja», pozneje pa mu je osnovo za slikanje dal tržaški slikar Gianni Blason. Do sedaj se je že nekaterkrat udeležil raznih kolektivnih razstav, priredil pa je tudi dve vsakekari uspešni osebni razstavi in kritiki so ga vedno zelo pohvalno ocenili. Kozman je izrazit figurativci, podobno kot Švara, le da sta močno različna in to tako, da je Švara izločil iz svojih del kar se da veliko elementov in ohranil le nekakšno ogrodje motiva, pri Kozmanu pa je resnični motiv le na njegov način prenesen na platno. Sicer pa je Kozman rekel o sebi in svoji umetnosti takole:

«Sugestivno bogastvo impresionizma me vabi na prosto, kjer v naravi iščem tkivo, ki ga narava in življenje spleta in mi ga nudi v njenem nenehnem spreminjanju. Iskane intimne občutke stvari je bil program in cilj

francoske revolucije, pa čeprav se kot politik nikoli ni mogel povzpeti do ključnih položajev. Najzanimivejše je v tem pogledu tretje poglavje knjige in sicer poglavje, v katerem postavlja avtor svoje teze o Maratovi osebnosti in o njegovi izredni veliki, skoraj prerokski politični jasnovidnosti, kar nam prikazuje njegov zgodovinski lik v popolnoma novi luči in je hkrati lep primer tega, kako bi se danes moral pisati zgodovinski esej.

Sangiglio je svoji knjigi dodal še eno poglavje pripomb in eno bibliografije. Menimo pa, da ni bila potrebna, saj je njegov esej tako jase in tudi v dokumentarnem pogledu tako avtoritativno, da ne potrebuje prav nobenega dodatnega naslavlja.

Paradoksalno povedano, zaključuje Sangiglio, je bil Jean-Paul Marat eden glavnih motorjev

«MACBETH» V KULTURNEM DOMU

Shakespeareov «Macbeth» v uprizoritvi ljubljanske Drame je bil dogodek prvotnega kulturnega pomena, morda celo višek letošnje tržaške, bodisi slovenske bodisi italijanske gledališke sezone. Kajti «Macbeth» se lahko kljub njegovi fabulativni enostavnosti loti samo gledališče, ki ume interpretirati tako po režiserskem konceptu kot po kreativni sposobnosti nosilcev osrednjih vlog ne le to, kar naj gledamo, temveč in v prvi vrsti to, o čemer naj razmišljamo ob gledanju, to, čemur naj prisluhnemo ob poslušanju in sprejemanju besedila, v katerem je vsak verz, vsaka beseda vlakno v gosti kiti dušeslovnega spleta usodne groze, ki se je polastila Macbetha od prvega trenutka, ko se je v njem porodila misel na umor, do neizbežnega propada. Seveda ni nikler utrujenega pravila, kako je treba to, po svoji tragični

mogočnosti eno najmočnejših del svetovne klasike, igrati. Gotovo je interpretacijski možnosti več, odvisno od režiserskega pristopa, toda nobena se ne sme in se tudi ne more izogniti bistvenemu, če hoče ostati zvesta veličini tragedije. To bistveno pa je zapodeno v nevezdnosti zločina kot sredstva za doseg oblasti in v usodni povezanosti zločina in kazni, pa naj bo globlja psihološka poglobljenost zločina v povzročitelju zločina samem kot patološka prvina, ali izven njega kot vpliv neke demone, in proti lastni volji nekontrolirane sile, kot je to primer pri Macbethu.

In temu bistvenemu — se mi zdi — se je uprizoritev, ki nam jo je nudila ljubljanska Drama, skorajda idealno približala tako po zaslugi Petanove, za naše doživevanje poznavanje tega režiserja modernih gledaliških pristopov presenetljivo linearne klasične rešitve, ki jo je razvejana scenarska razgibanost samo poplmenila, kakor po zaslugi interpretov ključnih oseb tragedije Borisa Kralja (Macbeth), Duše Počkajve (Lady Macbeth), Rudolfa Kosmača (Macduff), Andreja Kurenta (Banquo) in drugih, med katerimi zasluži posebno omenbo prav gotovo še mojstrska kratka interpretacija Jurija Součica (vratar), Slavke Glavinove (Lady Macduff) ter Ivanke Mažanove, Mihaele Novakove in Mojce Ribičeve v vlogah treh sester-carovnic.

Kraljev Macbeth je bil zunanje zadržan, preudarno in morda celo preveč umirjen sprito notranje stiske, ki ga razjedala, toda za tako zunanostjo je bilo vendarle čutili vihar v njegovi duši in grozotnost njegovega nezadržnega samouničevanja je v nekaterih prizorih dobila na moč plastične podobe. Z domala nasprotnimi izraznimi in izraznimi sredstvi je imponirala igra Duše Počkajve. Njena Lady Macbeth je bila silno prepričljiva in personifikacija tiste zunanje demone sile (mimo usodne napovedi carovnic) ki je Macbetha pahnila v zmetelj zločin in ga potem hranila v zločinu do lastne in njegove pogube.

Scena Svete Jovanovke, kostumi Miše Jartve, glasba Iva Petriča in prizori Borja Andreja Jarca: vsi ti elementi so učinkovito prispevali k celotni predstavi.

Manj učinkovito, je žal, prispevala akustika naše dvorane, ki duši glas in zmanjšuje razumljivost govora, kar je le za trenutek nepozornost poslušalca prikradalo za popolno doživetje zahtevnega teksta.

J. K.

Marjan Drož

SODOBNA UMETNOST V ZBIRKI

«UMETNOST V SLIKAH»

Naslov novi knjigi zbirke je «Naša doba»

Sedaj že vsem prijateljem umetnosti in lepih knjig znana zbirka «Umetnost v slikah» se bliža svojemu zaključku. Nismo sicer že povsem pri koncu, vendar dosti do njega ne manjka. Prej smo seveda morali dobiti se knjigo posvečeno sodobni umetnosti. Pod naslovom NABA DOBA je nova knjiga zbirke Umetnost v slikah prišla te dni na knjižni trg. Pri Državni založbi Slovenije seveda. Tekst je napisal Albert Schug, knjiga pa je v originalni nemški izdaji privraki iz leta 1969, tako da se iz slovensko, koprodukcijsko izdajo lahko ponasamo.

V uvodu ugovarja avtor, da je naša doba vse dvajsete stoletje. Konec preteklega stoletja je bil ne samo časovna točka, temveč resničen mejnik. Zgodovinska evropa je zveza poveset let brez vojne in biaginja, razvoj tehnike in prometa so ustvarili pogoje za razvoj kulture in tudi nove umetnosti. Tako se je v začetku našega stoletja začela tudi nova doba likovne umetnosti. Na začetku te nove dobe stoji Cezannovo delo, delo umetnika, ki se je ob naturalizmu 19. stoletja naučil na novo razmišljati o možnosti slikarstva. Slikarstvo je z njim naredilo prve korake na področju, kjer je hotelo biti več kot samo slikarstvo. Po Cezannovi smrti sta njegovo delo nadaljevala Picasso in Braque, katerih umetnost so začeli nazivati kubizem. Se prej pa je bil fauvizem in ekspresionizem, sledila je brezpredmetna umetnost, v času med obema vojnama pa je umetnost spet začela ubirati nova pota. Po letu 1950 se začela nova, najnovejša obdobje v umetnosti.

Avtor knjige nazorno pojasnjuje sodobne struje moderne likovne umetnosti, pri čemer je razumljiv in nazoren. Pomembno je, da prikazuje tudi arhitekturo in ne samo slikarstvo ter kiparstvo. Posebno poglavje je sploh posvečeno umetnosti, ki si je za razvoj arhitekture in modernega industrijskega oblikovanja pridobila v času med obema vojnama veliko zaslug. Najprej v Nemčiji in sploh zahodni Evropi, kasneje pa v Ameriki, kamor so se po nacistični izgnani umetniki, arhitekti in oblikovalci preselili. Pomembno v knjigi je tudi dejstvo,

Samostan Kostanjevica

Kostanjevica nad Novo Gorico je prijetna in zanimiva letniška točka. Kot da bedi nad mestom in se ozira tudi onstran meje, v Gorico, pa na Furlansko ravan in k morju. Na griču poraslim s starim drevjem in redkim rastlinjem je samostan s cerkvijo. Toda Kostanjevica je predvsem pomembna kot eden izmed kulturno-godovinskih spomenikov ob zahodni meji slovenskega življa.

Najbolj privlačni knjižnica za zidovi nad 330 let starega samostana. Ustanovljena sredi 17. stoletja ima okoli 15 tisoč knjig in drugih publikacij v latinskem, grškem, italijanskem, nemškem, francoskem, arabskem, hebrejskem in drugih jezikih, pa seveda tudi v slovensčini. To so po večini stare zajezne knjige, ki služijo predvsem znanstvenikom ali študentom za poglobljeno proučevanje posameznih specializiranih tem. Med njimi je okoli 60 inkunabulov, eden primerke slovnce Adama Bohorica z avtorjevim posvetilom v Sloveniji ter zbirka knjig, ki najbolj celovito in sistematično posredujejo preteklost Goriške. Knjižnica nosi ime znane jezikoslovke ter enega od tvorcev moderne slovensčine, p. a. Stanislava Skraba, ki je nad 42 let živel na Kostanjevici.

Knjižnico so v preteklosti zaradi vojn ali drugih dogodkov večkrat selili, a tudi njen sedanj položaj ni dober. Bogastvo, zbrano in razgrnjeno na polih, je sicer zaščiteno kot kulturni spomenik, vendar za knjižnico nihče sistematično ne skrbi. Pomankanje denarja ali pa morda le premapna skrb in zavzetost za kulturo se očito kaže tudi na Kostanjevici.

Ko smo na Kostanjevici, obiščimo še katakombe pod cerkvijo, kjer so pokopani zadnji predstavniki francoske dinastije Bourbonov. Po revolucionarnih pretrah v Franciji v prvi polovici prejšnjega stoletja, so jim odvzeli kraljevski prestol, blisk v moč, potem pa so živel v umirli v izgnanstvu. Najprej je 6. novembra 1836 umrl, domnevno za koler, zadnji kralj iz te dinastije Karel X., ki je izgnanstvo preživel v Gorici, zaradi njegove sonečnega podobja in zmanjša v goriško grofovsko družino Cornolli. Pozneje so želeli biti pokopani v Gorici tudi njihovi bližnji sorodniki oziroma drugi predstavniki dinastije Bourbonov.

Kostanjevica nad Novo Gorico je priča goriške preteklosti, zaradi grobnice zadnjih predstavnikov dinastije Bourbonov pa jo omenjajo tudi v eniklopedijah in ubenikih zgodovine. Zdalj bo njeno podobo in zanimivosti prvič v javnosti in podrobno predstavili v knjigi v publikaciji, ki jo pripravlja Turistično društvo v Novi Gorici.

J. K.

Marjan Drož

SODOBNA UMETNOST V ZBIRKI

«UMETNOST V SLIKAH»

Naslov novi knjigi zbirke je «Naša doba»

Sedaj že vsem prijateljem umetnosti in lepih knjig znana zbirka «Umetnost v slikah» se bliža svojemu zaključku. Nismo sicer že povsem pri koncu, vendar dosti do njega ne manjka. Prej smo seveda morali dobiti se knjigo posvečeno sodobni umetnosti. Pod naslovom NABA DOBA je nova knjiga zbirke Umetnost v slikah prišla te dni na knjižni trg. Pri Državni založbi Slovenije seveda. Tekst je napisal Albert Schug, knjiga pa je v originalni nemški izdaji privraki iz leta 1969, tako da se iz slovensko, koprodukcijsko izdajo lahko ponasamo.

V uvodu ugovarja avtor, da je naša doba vse dvajsete stoletje. Konec preteklega stoletja je bil ne samo časovna točka, temveč resničen mejnik. Zgodovinska evropa je zveza poveset let brez vojne in biaginja, razvoj tehnike in prometa so ustvarili pogoje za razvoj kulture in tudi nove umetnosti. Tako se je v začetku našega stoletja začela tudi nova doba likovne umetnosti. Na začetku te nove dobe stoji Cezannovo delo, delo umetnika, ki se je ob naturalizmu 19. stoletja naučil na novo razmišljati o možnosti slikarstva. Slikarstvo je z njim naredilo prve korake na področju, kjer je hotelo biti več kot samo slikarstvo. Po Cezannovi smrti sta njegovo delo nadaljevala Picasso in Braque, katerih umetnost so začeli nazivati kubizem. Se prej pa je bil fauvizem in ekspresionizem, sledila je brezpredmetna umetnost, v času med obema vojnama pa je umetnost spet začela ubirati nova pota. Po letu 1950 se začela nova, najnovejša obdobje v umetnosti.

Avtor knjige nazorno pojasnjuje sodobne struje moderne likovne umetnosti, pri čemer je razumljiv in nazoren. Pomembno je, da prikazuje tudi arhitekturo in ne samo slikarstvo ter kiparstvo. Posebno poglavje je sploh posvečeno umetnosti, ki si je za razvoj arhitekture in modernega industrijskega oblikovanja pridobila v času med obema vojnama veliko zaslug. Najprej v Nemčiji in sploh zahodni Evropi, kasneje pa v Ameriki, kamor so se po nacistični izgnani umetniki, arhitekti in oblikovalci preselili. Pomembno v knjigi je tudi dejstvo,

J. K.

Marjan Drož

Umetnostni kritik Milko Bambič predstavlja mlade slovenske tržaške slikarje na zadnjem torkovem večeru «Slovenskega kluba»

CRISTINO SANGIGLIO:

«Jean - Paul Marat: od konservatizma do intuicije socializma»

Pri tržaški založbi «L'asterisco» je izšla knjiga, ki je zanimiva ne samo zaradi privlačne zgodovinske vsebine, temveč tudi in, rekli bi predvsem, zaradi esejističnega prjema, katerega se je na zelo prišten način poslužil njen avtor Cristino Sangiglio.

Naslov knjige je: Jean-Paul-Marat: dal konservatizma all'intuizione del socialismo» (Jean-Paul Marat: od konservativizma do intuicije socializma). Ne gre dejstvo, da je Marat bil revolucionar, pa za klasično zgodovinsko lažnopravo. Cristino Sangiglio ne leče novih podatkov in ne tolmachi dejstev. Stare listine ga zanimajo le, kolikor mu služijo kot nujno okvir ali kot nujno izhodišče za doseg svojega smotra, ki je prvenstveno v tem, da prikaže Maratovo osebnost kot živo komponento socialne misli, kakršna

se je izoblikovala v viharju francoske revolucije in kakršna je potem prišla do nas preko filtra celih 160 let bojev, žrtv, napak in seveda tudi uspehov. Na ta način je Sangiglio dosegel dvojne ciljeve. Postavil je Marata v prave dimenzije njegovega časa in ga hkrati prikazal kot pomembno zgodovinsko silnico v razvoju sodobne družbe. Zato ni v Sangigliovi knjigi niti vrščice odveč. Misli so jasne, jedrnat, prebrljive, sodbe pa nepristranske, ostre in kruto pravilne. Tudi erudicija, ki je tako pogostoma skoraj neizbežno okrasje zgodovinskih esejev, se je v Sangigliovem Maratu umaknila skromni, a skrajno očiti logiki, ki izhaja iz golih glavnih dejstev in iz vpliva, ki so ga ta dejstva imela na čas, v katerem je živel Marat. Tako skoraj ni govora v

knjigi o politični vlogi, ki jo je Marat imel v francoski revoluciji. Ta vloga, pravi avtor, je bila izrazita. Ni pa bila odločilna, če jo gledamo zgolj z vidika tedanje politične igre. Prav gotovo pomembna in odločilna je bila njegova dejavnost na časnikarskem področju, saj je Marat v glavnem sam preko številnih časnikov, ki jih je sam urejal in tudi pisal, spodbudil pariski proletarijat k revoluciji. Glavni poudarek v knjigi je torej na Maratovi veliki sposobnosti, da ustvari javno mnenje in ga usmeri v točno določene politične cilje. In to je bilo prvič v zgodovini, da se kaka revolucija sproži z odločilno močjo dnevnega tiska.

Paradoksalno povedano, zaključuje Sangiglio, je bil Jean-Paul Marat eden glavnih motorjev

francoske revolucije, pa čeprav se kot politik nikoli ni mogel povzpeti do ključnih položajev. Najzanimivejše je v tem pogledu tretje poglavje knjige in sicer poglavje, v katerem postavlja avtor svoje teze o Maratovi osebnosti in o njegovi izredni veliki, skoraj prerokski politični jasnovidnosti, kar nam prikazuje njegov zgodovinski lik v popolnoma novi luči in je hkrati lep primer tega, kako bi se danes moral pisati zgodovinski esej.

Sangiglio je svoji knjigi dodal še eno poglavje pripomb in eno bibliografije. Menimo pa, da ni bila potrebna, saj je njegov esej tako jase in tudi v dokumentarnem pogledu tako avtoritativno, da ne potrebuje prav nobenega dodatnega naslavlja.

Paradoksalno povedano, zaključuje Sangiglio, je bil Jean-Paul Marat eden glavnih motorjev

Franc Udovič

(Nadaljevanje na 8. strani)

Šesterica mladih v «Grupi U»:

(Nadaljevanje s 7. strani)

pospremlj v svojo delavnico, kjer smo mu sledili pri zasnovi dela, pri izrezovanju prve in druge r. a. trice in nato še pri prvem in drugem odčitju, dokler nam ni razgrnil svojega novega dvobarvnega lista, za katerega mu je dal še v začetku omenjenih odpadli list.

Edvarda Žerjela in še bolj njegovo slikarsko izživljanje v abstraktnem slogu bomo laže razumeli, če bomo upoštevali, da je njegov glavni poklic biologija.

Franko Vecchiet bo v kratkem star 30 let. Je še vedno visokoletelec, ker je moral po maturi študije prekiniti in se zaposliti. Sedaj ponovno študira, hkrati pa se ukvarja tudi z likovno umetnostjo in glasbo. Svoje slikarsko znanje poglablja pri prof. Černigoju, doslej pa je dosegel že več priznanj, med drugim tudi to, da so ga sprejeli na zadnjo novoletno razstavo najboljših likovnikov v deželi.

Franko Volk se je rodil v Trstu 1938. Po končanem rednem šolanju se je zaposlil in je danes bančni uradnik. Hkrati pa je še vedno študent in sicer učenec Černigojeve grafične šole in umetnostne šole pri mestnem muzeju Revoltella. Doslej pa je nekajkrat uspešno pojavil pred publiko in to vedno na kolektivnih razstavah.

Vecchiet in Volk predstavljamo skupaj, ker sta med našimi mlajšimi umetniki šla najbolj daleč. Posebno Vecchiet, ki glede svoje umetnosti oziroma svojega načina izražanja pravi:

«Poslužujem se neposredno stvarne. Tu niso več barve tiste, ki naj prikazujejo neko realnost, pač pa je realnost sama, je snov sama tista, kar se postavi kot slika. Ni več slike, kot je zanimal Argan, pač pa je le fikcija neke slike».

Za Vecchiet je ogenj osrednji element ustvarjanja in obenem tudi smrti. «Kjer je ogenj gospo-

dar — nadaljuje Vecchiet — je les njegov suženj, «les pa ima izredne možnosti, da pod vplivom naravnih elementov — ognja, sonca, vode — spreminja svoje oblike in barve». In te možnosti skuša Vecchiet izkoristiti v svojih delih. In ne le to. Na to materialno površino razmešča posamezne predmete, ki «pomensko opredeljujejo sliko». In ti predmeti so kar se da preprosti predmeti iz vsakdanjega življenja, ki pa se «na sliki znajdejo v novem okolju in sprejemajo nov pomen». Ti predmeti so «tipični izraz naše družbe, estetsko zanimivi bodisi kot materialja iz katere so nastali, bodisi po svoji obliki».

Za razliko od Vecchiet, Volk,

ki prav tako uporablja posamezne predmete, izbira te predvsem na osnovi njihove oblike, ker «njegove grafike hočejo biti priča prevladujočih oblik našega časa», oblik, ki «se odražajo predvsem v tehnoloških in konzumnih izdelkih».

In ti predmeti, «odpadki naše družbe», ki so imeli «dolgotrajen odnos z ljudmi, ki so jih nato odvrgli, gredo k svojemu klavnemu koncu — razkrajanju in brezobličnosti, če jih umetnikova kretanja ne uspeva na robu polnega uničenja, in jim da «zadnjo priliko, da ponovno povežejo svoj odnos do človeka, ki jih poživlja».

Ta svoja razmišljanja in raz-

lago o svojem ter o Volkovem načinu likovnega izražanja je Vecchiet sproti ponazarjal z diapozitivi, ki so prikazovali njegova in Volkova dela ter njune emocije, t.j. predmete, ki jih «ključuje v svoje umetniške stvaritve».

Se in še bi mogli govoriti o teh šestih mladih tržaških likovnih ustvarjalcih, ki nam s svojo zavzetostjo, resnostjo in tudi sposobnostjo obetajo, da viri slovenske likovne ustvarjalnosti na Tržaškem še ne bodo usahili, toda prostor nam tega ne dopušča. Zato bomo na koncu dodali le to, da so ti umetniki izdali sedaj skupno mapo s šestimi lepimi listi, mapo, ki jo toplo priporočamo in ki je na voljo v Tržaški knjigarni.

Kulturno-prosvetni pregled

(Nadaljevanje s 7. strani)

20. SG uprizori v Kulturnem domu v Trstu dramo «Antigona».
20. V gledališču v Kopru tretja revija pevskih zborov «Primorska poje».
20. V okviru proslave zbora «C. A. Seghizzi» v Gorici v dvorani muzeja Attems vokalni koncert s sodelovanjem slovenskih zborov iz Mirna in Vrtojbe.
20. V Marjlnem domu v Ul. R. sorta predava dr. Alojzij Šuštar o temi «Svoboda vesti».
21. V Marjlnem domu v Ul. R. sorta predvlekonočno srečanje katoliških izobražencev o temi Kristijan v sedanjem času.
21. V Pinčarjevem domu na Opčinah prireditelj za materinski dan z naslovom «Našim materam posvetim mladost in veselje».
21. SG uprizori v Kulturnem domu v Trstu dramo «Antigona».
21. PD «Zvezda» v Podgorju prireditelj v Ljudskem domu kulturni večer z recitacijami otrok

- in filmom «Kaplan Martin Čermac».
21. V Kulturnem domu v Bukovici četrta revija pevskih zborov «Primorska poje».
21. PD «Ivan Grbec» razpisuje fotografiki natečaj na temo «Po mladi».
21. V župnijski dvorani v Ul. Ananiasa zaključek 2. deželnega natečaja harmonikarjev, pianistov, orglarjev in kitaristov v prirediteljski ansambli «Miramar».
22. do 26. V Gorici seminar za slovenske učitelje in profesorje s strokovnimi predavatelji iz Ljubljane.
22. V Gorici posvet goriških prosvetnih društev SPZ.
23. V Slovenskem klubu v Trstu predavanje Jelka Ranta iz Ljubljane o temi «Pot v Singapuro».
23. Krozec «P. Tomažič» in sekretarja KPI v Dolini prireditelj predavanje Vida Vremca iz Kopra o boju komunistov dolinske občine v predvojnem obdobju.

23. SG uprizori v Kulturnem domu dramo «Antigona».
24. V galeriji «La Lanterna» otvoritev razstave slikarja Jožeta Horvata-Jakša.
24. SG priredi v Kulturnem domu v Trstu dramo «Antigona».
24. V klubu «Simon Gregorčič» v Gorici predavanje dr. Jožeta Andlovica o temi «Gore ob Soči».
25. SG uprizori v Kulturnem domu v Trstu dramo «Antigona».
26. PD «Ivan Cankar» priredi predavanje Žerjela o filmu «Potovanje po Sorjski zvezi».
27. Drama SG iz Ljubljane uprizori v Kulturnem domu v Trstu Shakespearovo tragedijo «Macbeth».
27. Občni zbor PD «Vesna» v Križu.
27. PD «Slovenec» v Borštu prireditelj v dvorani šolskih sester prosvetni večer z nastopom člana SG Staneta Raztresena s slovenskimi baladami in romanci.
27. Pevski zbor PD «Jezero» in godba «Krasa» poje oziroma igra žalostinke na pogrebu Andreja Jarca v Dobrodoobi.
28. Drama SG iz Ljubljane uprizori v Kulturnem domu v Trstu Shakespearovo tragedijo «Macbeth».
28. V župnijski dvorani v Dobrodoobi gostuje dramska skupina SKPD «Sedež» iz Steverjana z Bevkovo dramo «Materin greh».
28. PD «Tabor» na Opčinah prireditelj gostovanje dramske skupine PD «Kraški dom» z Repentabro z igrjo «Svetlovsko žetninarstvo» in nastopom zbora «Srečko Kumar».
28. Drama SG iz Ljubljane uprizori v gledališču Verdi v Gorici Shakespearovo dramo «Macbeth».
28. Amaterski oder PD Prosek-Kontovel uprizori v prosvetnem domu na Proseku veseligrado «Draga Ruth».
29. V PD «Ivan Grbec» v Skednju gostuje dramska skupina PD «Tabor» z Opčin s komedijo «Zaljubljeni ostali».
30. V Slovenskem klubu večer mladih umetnikov Roberta Komana, Deziderija Svare, Franca Vecchiet, Franca Volka, Borisa Ziljana in Edvarda Žerjela, katere predstavi kritik Milko Bambič.
31. Občni zbor PD «Kraški dom» v Velikem Repnu.
31. V kopski galeriji «Loža» otvoritev razstave del Černigojeve šole iz Trsta.
31. V Katoliškem domu v Gorici otvoritev razstave mladih tržaških slikarjev skupine «Grupi U».
31. SG uprizori v Piranu dramo «Antigona».
28. Tržaški umetniki, člana SG M. la Sardočova in Joško Lukšec ter glasbenika Dina Slama (čembalo) in Miloš Pahor (flavta) izvajajo v Mestnem gledališču v Ljubljani Shakespearov recital «Narava, življenje, smrt».
27. V Slovenskem kulturnem klubu v Trstu glasbeno-literarni večer z branjem ertice, recitacijami in vokalnim duetom.

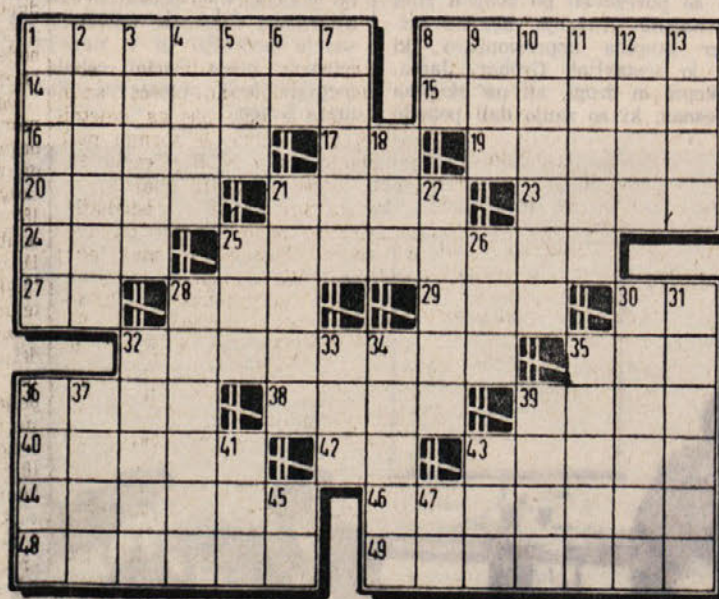
CIRIL GALE

DESPERADO JOAQUIN MURIETTA

VLADIMIR HERCEG

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. sadež, 8. sol so litne kisline, 14. vrsta skladeb, za dušnica, 15. glavna ženska oseba v operi «Don Pasquale», 16. nemško ime Zagreba, 17. platina, 19. del u metniškega imena slov. skladatelja Friderika Širca, 20. nevidna zmes plinov, 21. glavno mesto Švice, 22. skupina ptic, 24. del tedna, 25. zadnja Wagnerjeva opera, 27. arabski zrebec, 29. irski brinovce, 30. zaporedni črki, 32. značaj, 35. nekdanja portugalska kolonija v Indiji, 36. žitni plov, 38. fizikalna enota za pritisk, 39. okrasni kamen, rdečkasti kalcedon, 40. reden dohodek od na ložne glavnice, 42. Sarajevo, 43. gradbeni delovodja, 44. grško-rimski stari več, 46. bojna ladja, manjša, hitra križarka, 48. priletel moški, 49. ime dveh dvorcev v Versaillesu, kjer je bilo podpisanih več mednarodnih pogodb.

NAVPICNO: 1. jarek pri oranju, 2. prva spomladanska solata, 3. ime levijski zaslon, 4. sorodnik, 5. ime ameriške igralke Novak, 6. osebnizaimke, 7. električna merska enota, 8. oznaka za neznanca, 9. otok v Egejskem morju, 10. rimski cesar, 11. tekmeč, 12. eden od Sokratovih tožnikov, 13. največje jezero v Etiopiji, 18. steblo, 21. rodovitna srbska pokrajina, 2. veletoč v zahodni Afriki, 25. dvojica, 26. izvor, 28. čuvaj živine na paši, 30. posoda za pitje svinj, 31. jugoslovansko morje, 32. pločevinasta posoda, 33. ptica pevka z rumenim klunom, 34. krilo plosnja, 35. starogrški zdravnik, 36. značilna jugoslovanska pokrajina, 37. stari del Maribora ob Dravi, 39. nočna ptica, 41. nordijsko moško ime, 43. predlog, 45. aktinij, 47. oranje.

RESITEV PREJSNE KRIZANKA

VODORAVNO: 1. dopust - kolar, 2. karbonar - rjuha, 3. oda - Tatar - sad, 4. gams - cima - vaja, 5. omaka - Ravnikar, 6. J(ohn) S(teinbeck) - Lika - Neva, 7. veda - čeri - German) T(ito), 8. gledanje veter, 9. sire - telo - Nana, 10. ped - Vasari - ris, 11. aguti - idiotija, 12. Nenad - Hassam.

TONE SVETINA

UKANA

49.

PRVA KNJIGA

Zavili so v dolino v temni senci. Bila je ozka, da je bilo komaj prostora za cesto in potok. Visoki hribi so rasli na obeh straneh. Po stezi na levi strani potoka, nedaleč od ceste, je šla kolona policistov. Doris jih je vzmirljeno gledala, ni si znala razložiti, kaj to pomeni in tudi tega ni vedela, kam gredo. Postajalo jo je strah. Tako hladni Wolf se ni bil do nje. Spoznavala ga je s strani, o kateri se ji spričo njegove uglednosti in prijaznosti niti sanjalo ni. Njen mož je bil nesrečen. Zjokal se ji je ob nogah in jo prosil, naj preneha z Nemci, četudi bi propadlo vse, kar jima je uspelo zvečiti skupaj v vojnih letih, ko so posli cveteli. Vse mu je utajila. S solzami v očeh mu je lagala, da nima nič z Wolfom, da ji gre le za dober zaslužek. K temu pa jo je sam spodbujal, takoj ko so prišli Nemci. Potem so vplivali nanjo tudi drugi, da je zbrala vse pogum, kar ga je imela, in jim samo nakazala, da bi rada prenehala, ker je bolna in utrujena. Drugih vzrokov ni imela čaka povedati. Wolf pa si je njeno vedenje tolažil drugače. Povezal ga je s svojim delom, to pa je pomenilo življenjski uspeh ali pa propad na vzhodni fronti, kjer bi z vso pametjo v glavi prav nepomembno krknili. Taka žrtva pa zanj ni bila prav nič zanimiva, zato je sklenil uporabiti vsa sredstva, da se ne bi uresničile generalove grožnje.

Sofer je ustavil avto kar sredi ceste. Kolona policije je

izginjala v gozdu. Oblak je zastrl mesec in temna noč je padla nanje. Doris je obšlo tesnobno vzdušje neznanih grap. «Prosim, izvolite, gospa!» Wolf je z galantno kretnjo odprl vrata in ji z vso uslužnostjo kavalijskega ponudil roko, da je lahko izstopila.

«Kam gremo?» ga je spet plašno vprašala in se zazrla v njegov obraz, na katerem je ležala senca zverženih vej. «Pojdite za menoj in ne zanimajte se za vojaške skrivnosti!» je dejal hladno in se napotil po cesti navzgor. Kjer je gaz zavila v grapo, so ga čakali trije policisti z brzostrelkami; poročnik Bönke pa je pristopil in javil, da je vse v redu. Wolf je malomarno zamahnil z rokavico in odšel so po vozni poti proti gozdu. Ko je poti zmanjkalo, so krenili po gazi v grapo, kjer je med drevesjem savela hiša z gospodarskim poslopjem. Bil je zapuščen milin. Od strehe so visele ledene sveče kot lesketajoči zastor, mnogo stekel na oknih je bilo razbitih. Vrata so bila priprta. Preden so vstopili, sta major in poročnik prižgala ročni svetilki. Bönke je stopil naprej in z nogo sunil v vrata, da so se skriple od kraja odprla. V zapuščenem prostoru, prepreženem s pajčevinami in pokritim z mokastim prahom, je pramen svetlobe odkrival sledove nekdanjega bivanja ljudi.

«Tu Beli ore!» je rekel dejal Wolf.

Vsi trije policisti so stopili k njemu in obstali kot kipi z rokami na orožju.

Wolf je poklical: «G-6, F-5, M-7! Globočar, Filip, Matevž!» V notranjosti milina se je nekaj zganilo in zaškrpale so deske. «Bela gora», se je s tresočim glasom oglašil Globočar, sedaj partijski funkcionar, včasih uradnik v bližnjem mestu. Stopil je izza lesene ograje, kjer so sedeli in čakali v prostoru za vreče. Z roko si je zakril oči, ker ga je stožec svetlobe osleplil. Nerodno se je prestopil. Bil je visok, v novih škornjih, z veliko torbico ob boku. Pred leti je hodil z Doris in bil je prvi, ki je šla z njim v posteljo po poroki. Spomnila se je, da je bilo to menda že kar prvi mesec. Nekam težko je drugo jutro pogledala moža v oči. Ko pa je to nekajkrat ponovila, se ji je obdobje krivde spremenil v ponos

in ji dajal moč in veljavo. Končalo se je, ko je odšel k vojakom. Ko se je vrnil, je že imela drugega. Ni ji zameril. Vedno ga je imela za malo čudakega in ostala sta prijatelja. Sele ko je spoznala Wolfa, se je zavedala, zakaj je ta tako hitro zdrsnil iz njene sveta, čeprav so bila njegova pisma, ki ji jih je pisal, polna ljubezni in vdanosti. Zanj je bil prebledel in prešibak. Zasmilil se ji je nekoč. Deliti usmiljenje pa ji je prav tako prišlo kakor zaničevati. Ob njem se je počutila močna in dobra, čeprav se je vsega naveličala. Za nagrado, da ji je dovolil, ga jo povežala s H-8 in z gestopom. Imel je slabo službo, in rabil je mnogo denarja, ker je prav tedaj spoznal zahtevno dekle. Ko je začel, so mu rekli: nekaj nepomembnih informacij potrebujemo od vas. In dali so mu denar. Potem pa je imel zvezane roke in nič več ni bilo poti nazaj.

Za njim sta vstopila Filip in Matevž, ko da so ju zbudili iz prijetnega dremanja. Oba sta bila redna gosta v njeni gostilni, sedaj pa funkcionarja v vojaški enoti. Filip, intendant, Matevž pa komisar. Oba v škornjih, dobro napravana, vsi trije pa z orožjem, miroljubno obešenim prek ramen. Tudi tadvta sta mnogo naredila za Nemce. Zanj sta bila prijetna človeka, ki ju je cenila. Dokler sta bila še na terenu, pred italijansko kapitulacijo, sta v njeni gostilni popila in pojedla polovico tega, kar sta zaslužila pri Nemcih. Prav zato ju je cenila enako kot goste iz mesta, predvsem tiste, starejše moške z mladimi dekleti, ki z denarjem niso nikdar skoparili. Bila sta vseh celo njenemu možu. Dolgo v noč so izgubljali pri tarok. Sita možička, jima je bila globoko hvaležna, ker se je medtem lahko zabavala po svojem okusu.

Ko jih je Doris zagledala pred seboj, nekam utrujene od dolge poti v snegu, jo je tesnoba minila. Pripravil ji je presenečenje s starimi, dobrimi prijatelji, ki jih ni videla že nekaj mesecev. «O, kako dober je Helmut in vsak dan drugačen, in zato zanimiv in nikdar dolgočasen», je pomislila. Kakšno nasprotje od njenega moža, ki vse gleda le skozi denar. Prav nič ne bi bila presenečena, če bi Wolf ta hip poklical še H-8 in bi še Hrast prišel iz skrivališča. Stala je ob njem, poiskala

njegovo roko in jo toplo in nežno stiskala k sebi. Zapuščenost starega milna pa je napolnil prijeten majorjev glas: «Pozdravljam vas, dragi prijatelji. Pozdravljam vas v imenu nemške države».

Trije policisti so dvignili brzostrelke in kratki rafali so odjeknili v praznem prostoru. Oni trije so se zavrteli v kolo-barju luči, Matevž in Filip sta se takoj zrušila presenečeno in nepomembno. Visoki Globočar pa se je zgrabil z obema rokama za prsi. Kot na lesenih bergah je zakolovratil proti njim z izgubljenimi očmi. Ni verjel v bobneči nemški pozdrav, ki mu je žgal v prsih. Skozi spačena usta se mu je vili kri. Zahropel je z glasom, kot bi prihajal iz podzemlja. Njegov glas se je pomešal z jokom vetra v razbitih oknih, da se je zdelo, kot bi po dolgem času zaškrpalo mlinsko kolo. Poročnik Bönke je potegnil pištolo in ga dvakrat ustrelil. Kot prepanar vreča jima je zgrmel pod noge.

«Dobro!» je dejal Wolf s pokroviteljskim glasom. Potem pa je nadaljeval: «Tako se bo zgodilo z vsakim, ki ne bo služil nemški državi. Opraviš smo in lahko gremo.» Nataknil si je rokavice in se prvi napotil k izhodu, ne da bi se zmenil za Doris, ki je od presenečenja skoraj omedlela. Pred vrati jih je obilni mrzel veter, v mesečni noči se je zalesketale zelene majorjeve oči. Obraz se mu je sprostil od moreče napetosti, ki ga je držala vso vožnjo.

«Poročnik Bönke, zadnje ste imenitno opravili, zaslužili ste cigaro.» Pomolil mu je dozo in prižgal sebi in njemu, ki je bil presenečen nad majorjevo pohvalo. Puhala sta velike svaljke obema in gledala v nebo, ki se je zagrinjalo s pošastnimi oblaki.

Zenska se ga je čvrsto oprijela za komolec, zato ni padla. S slastjo, mnogo večjo, kot jo je čutil, ko se je dotaknil prvih ženskih prsi, je ugotovil, da drhti od strahu kot trstičje v vetru. Zavil so proti cesti. Hodila je za njim kot v omotici in nogo so se ji medle. Z odporom in sovraštvom je stopila v avtomobil, ki ga je sofer medtem že obrnil. Videla je, da se policisti spuščajo na cesto in da nekateri odhajajo po dolini. Pred njimi sta odpeljali dve motorni priklopi kot

